

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

OKTÓBER 1998

ROČNÍK 6

BANKING JOURNAL

OCTOBER 1998

VOLUME VI

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

10

BILLET

STRETNUTIE OSOBNOSTÍ FINANČNÉHO SVETA

Na tohtoročnom veľtrhu finančníctva, bankovníctva a poisťovníctva FINEX v Banskej Bystrici sa zúčastnilo 253 vystavovateľov zo Slovenska, z Česka, Luxemburska, Nemecka, Veľkej Británie. Veľtrh, ktorý sa konal v dňoch 21. až 24. septembra 1998, otvorili minister financií SR Miroslav Maxon a minister dopravy, pôšt a telekomunikácií SR Ján Jasovský.

Slávnostným otvorením sa veľtrh stal stretnutím osobností finančného sveta. Svedčí o tom aj silné zastúpenie bánk, poisťovní a ďalších finančných inštitúcií.

Domáci bankový sektor reprezentoval guvernér Národnej banky Slovenska Vladimír Masár a prezidenti takmer všetkých významných bánk SR.

Medzinárodné bankovníctvo reprezentoval na veľtrhu viceprezident Európskej investičnej banky Wolfgang Roth (na obr. vpravo prvý sprava).

Na výstavnej ploche väčšej ako 8100 m² sa predstavilo 17 bánk, poisťovne, subjekty kapitálového trhu a kolektívneho investovania, ako aj dodávatelia zariadení pre oblasť finančníctva.

Prvý deň veľtrhu bol vyhradený pre odbornú verejnosť. Vytvorili sa tak podmienky na nerušené rokovania vystavovateľov s pozvanými odborníkmi, významnými klientmi a na prezentáciu aktuálnej ponuky. Tohtoročný FINEX sprevádzalo 14 odborných akcií,

Záber z prehliadky výstaviska: na obr. zľava: Ján Jasovský, minister dopravy, pôšt a telekomunikácií SR, Dušan Kováč, riaditeľ veľtrhu, Miroslav Maxon, minister financií SR, Vladimír Masár, guvernér Národnej banky Slovenska.

Záber z tlačovej besedy k medzinárodnej konferencii. Zľava: Vladislav Bachár, riaditeľ Divízie stratégie a zahraničných vzťahov, Prvá komunálna banka, a. s., Bernard Nauds, Generálne riaditeľstvo pre hospodárske a finančné záležitosti, Európska komisia, Štefan Pavúk, riaditeľ odboru zahraničných vzťahov, NBS, Jozef Makúch, vrchný riaditeľ Inštitútu menových a finančných štúdií, NBS.

Na odbornej príprave medzinárodnej konferencie Menová politika v transformujúcich sa ekonomikách sa podieľala i Národná banka Slovenska v spolupráci s Univerzitou Mateja Bela – Fakultou financií a Európskou komisiou. Referát Národnej banky Slovenska na tému Menová politika – minulosť a aktuálne otázky predniesol Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.

z ktorých najvýznamnejšia bola medzinárodná konferencia venovaná menovej politike v transformujúcich sa ekonomikách. Na slovenské a európske poisťovníctvo bola zameraná konferencia Poisťovníctvo na prelome tisícročí. Spomeňme tiež, že v spolupráci so Slovenskou asociáciou podnikových finančníkov sa konal odborný seminár na tému Aktuálne problémy manažmentu podnikov.

NA AKTUÁLNU TÉMU

- Ing. Emília Zimková, CSc.
Nástroje menovej politiky európskeho systému centrálnych bánk 2
Monetary-Policy Instruments of the European System of Central Banks

POSTREHY – PODNETY

- Doc. PhDr. Ján Bublín, CSc.
K náplni práce psychológa v peňažnom ústave 8
Tasks of the Bank's Psychologist

PREDSTAVUJEME

- Michal Štefánek
Aktivity Poľnobanky v agrokomplexe 12
Poľnobanka's Activities in Agribusiness

MENOVÁ POLITIKA

- Ing. Zora Komínková, PhD.
Formovanie peňažnej zásoby na Slovensku
v rokoch 1993–1997 – III. časť 14, 31
Forming of the Money Supply in Slovakia in 1993–1997 – Part III

ATLAS PEŇAZÍ

- Gabriel Schlosser
Najmenšie európske štáty 19
Small European Countries

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

- Mgr. František Chudják
Ferdinand Juriga 22

PAMÄTNÉ MINCE

- Pamätná zlatá minca – Svetové dedičstvo UNESCO – Spišský hrad
a kultúrne pamiatky jeho okolia 23
Commemorative Gold Coin – UNESCO World Heritage – The Spiš
Castle and the Cultural Monuments in its Surroundings

- Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR 29
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR

BIATEC

Odborný bankový časopis
október 1998

Vydavateľ / Published by:

Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:

Ing. Vladimír Masár (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva
Bartíková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.,
Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Miroslav
Marenčík, Ing. Pavol Ochoťnický, CSc.,
Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:

šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 513 3542

zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 513 3544

výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 513 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:

Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 513 3542, 513 3543, 513 3544,
tel./fax: 368 524

Objednávky a predplatné
prijíma redakcia:

na časopis: ☎ 368 524
na inzerciu: ☎ 513 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena jedného výtlačku: 19,10 Sk
vrátane DPH

Ročné predplatné:

229 Sk vrátane DPH.
Zahraničným predpláťateľom účtujeme
poštovné

Tlač / Printed by: i + i print, spol. s r.o.
Ondavská 3, 826 47 Bratislava

Distribúcia / Distributed by:

PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:

5. 10. 1998

Dátum vydania: 19. 10. 1998

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

1. strana obálky / Front Cover:

Pokladničky z 19.–20. stor. (zo zbierok
Slovenského národného múzea).
Money-boxes from 19th and 20th cen-
turies – from collection of the Slovak
National Museum

Foto: Mikuláš Červeňanský

NÁSTROJE MENOVEJ POLITIKY EURÓPSKEHO SYSTÉMU CENTRÁLNYCH BÁNK

Ing. Emília Zimková, CSc.
Národná banka Slovenska

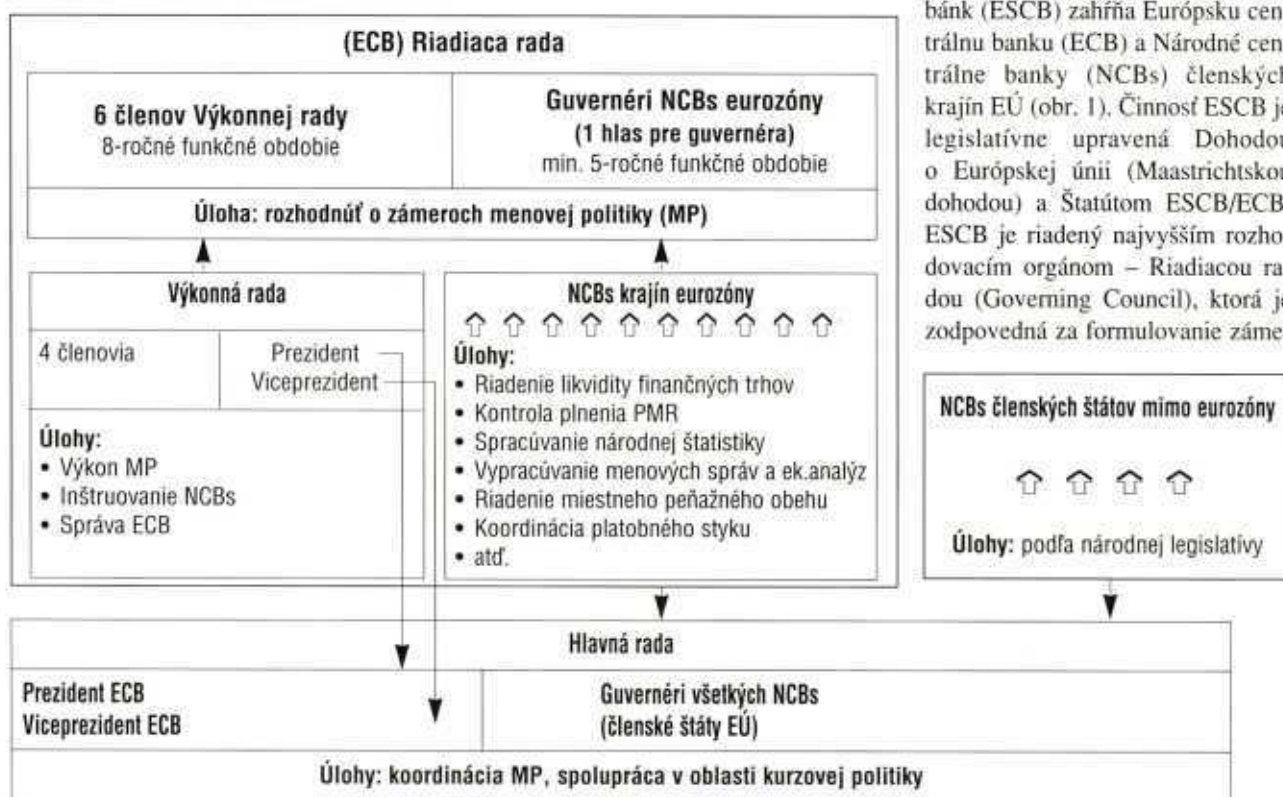
S blížiacim sa termínom vzniku Európskej menovej únie nadobúdajú informácie o jej fungovaní na konkrétnosti. Metodickým usmerneniam a analýzam sa intenzívne venuje nielen Európska centrálna banka a centrálné banky členských krajín Európskej únie, ale tiež analytici finančných trhov, komerčných bánk, ratingových organizácií atď. Článok sumarizuje aktuálne informácie o cieľoch a nástrojoch menovej politiky Európskeho systému centrálnych bánk a stručne charakterizuje jeho riadiace orgány.

Nevyhnutnou podmienkou úspešnej menovej únie je vzájomná konvergencia spôsobu ovplyvňovania reálnej ekonomiky prostredníctvom menových nástrojov (transmisný mechanizmus). Nástroje i transmisný mechanizmus menovej politiky každej centrálnej banky odráža stav reálnej ekonomiky, podnikovej sféry, finančného sektora, mieru liberalizácie cien, úroveň produktivity práce i miezd. Ako vyplynulo zo štúdie Európskeho menového inštitútu, aj v rámci eurozóny sú krajiny s výraznými ekonomickými odlišnosťami a odlišnosťami v transmisných mechanizmoch. Podstata ich transmisných mechanizmov je však jednotná – založená na úrokových mierach. Príčin, pre ktoré centrálné banky v eurozóne prešli od kvantitatívneho riadenia menovej politiky (ovplyvňovanie množstva úve-

rov v ekonomike) ku kvalitatívnemu, je mnoho. Najvýznamnejšou však bola globalizácia zahraničných trhov (zahraničné banky mohli financovať potreby domácich podnikateľských subjektov) a skutočnosť, že podniky začali financovať svoje potreby prostredníctvom kapitálových trhov (ktoré nie sú kontrolované centrálnymi bankami). Je prirodzené, že menové nástroje i transmisný mechanizmus menovej politiky Národnej banky Slovenska sa bude môcť postupne približovať k nástrojom Európskeho systému centrálnych bánk iba spolu s konvergenciou reálnej ekonomiky (podnikovej sféry, bankových a finančných trhov).

Riadiace orgány ESCB

Obr. 1 Riadiace orgány ESCB

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) zahŕňa Európsku centrálnu banku (ECB) a Národné centrálné banky (NCBs) členských krajín EÚ (obr. 1). Činnosť ESCB je legislatívne upravená Dohodou o Európskej únii (Maastrichtskou dohodou) a Štatútom ESCB/ECB. ESCB je riadený najvyšším rozhodovacím orgánom – Riadiacou radou (Governing Council), ktorá je zodpovedná za formulovanie záme-

rov menovej politiky. Za výkon menovej politiky podľa rozhodnutí Riadiacej rady je zodpovedná Výkonná rada (Executive Board). Prezident, viceprezident ECB a guvernéri všetkých národných centrálnych bánk EÚ tvoria tzv. Hlavnú radu (General Council). Hlavnou úlohou ECB je stanovenie základných úrokových sadzieb pre eurozónu. Kompetencie národných centrálnych bánk eurozóny budú identické s kompetenciami jednotlivých rezervných bánk Federálneho rezervného systému v USA, t. j. budú sa podieľať na výkone menovej politiky.

Riadiacu radu ECB tvoria členovia Výkonnej rady ECB a guvernéri národných centrálnych bánk. Vo výkonnej rade ECB je prezident, viceprezident a štyria ďalší členovia, ktorí sú menovaní spomedzi uznávaných odborníkov v menovej a bankovej problematike. Ich funkčné obdobie je osemročné a nemôžu byť opätovne zvolení (§109a Dohody). Prví členovia Výkonnej rady ECB majú odlišné funkčné obdobia, aby boli personálne zmeny v budúcnosti časovo vhodné rozložené. Prezidentom ECB sa stal W. Duisenberg (Holandsko) a viceprezidentom C. Noyer (Francúzsko, zodpovedný za oblasť legislatívy a správy ECB). Členmi Výkonnej rady ECB sa stali O. Issing (Nemecko, zodpovedný za oblasť ekonomických analýz a výskumu), S. Hämäläinen (Fínsko, zodpovedná za oblasť kontroly a organizácie, ako aj výkon menových operácií), T. Padoa-Schioppa (Taliansko, zodpovedný za oblasť medzinárodných a európskych vzťahov, ako aj platobný systém), E. Domingo Solans (Španielsko, zodpovedný za oblasti informačné systémy, štatistika a bankovky).

Cieľ menovej politiky ESCB

Cieľ menovej politiky je definovaný §105 Dohody o Európskej únii: „...Primárnym cieľom ESCB je udržať cenovú stabilitu. Pri rešpektovaní cieľa o cenovej stabilite podporuje ESCB všeobecné hospodárske politiky v Spoločenstve so zámerom prispieť k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva...“. Členovia vedenia ECB rozhodli, že cenová stabilita definovaná ako harmonizovaný index spotrebiteľských cien menovej únie (Monetary Union Index of Consumer Prices – MUICP) nepresiahne v prvom roku fungovania EMÚ 2 % ročne.¹ Podľa guvernéra ECB Wim Duisenberga by mal byť výkon menovej politiky kombinovaný, t. j. založený na určení inflačného cieľa i menových agregátov (prostredníctvom menovej bázy). Podľa guvernéra ECB táto kombinácia vytvára lepšiu ochranu pred neistotami z budúceho vývoja.

¹ Harmonizované indexy spotrebiteľských cien (Harmonized Indexes of Consumer Prices – HICPs) sú publikované každým členským štátom EÚ od januára 1997. Umožňujú medzinárodné porovnanie inflácie synchronizáciou spotrebných košov. HICP sa využívajú pri výpočte indexu spotrebiteľských cien menovej únie (Monetary Union Index of Consumer prices – MUICP) a indexu spotrebiteľských cien Európskej únie (European Index of Consumer prices – EICP). Váhy jednotlivých štátov v indexe sú odvodené od podielu členských krajín na celkovej spotrebe domácností eurozóny/Európskej únie. Ročná miera MUICP v júli 1998 dosiahla 1,4 % (11 štátov eurozóny), ročná miera EICP v rovnakom období bola 1,5 % (15 štátov Európskej únie).

Jednotná úroková sadzba ECB a medzibankové úrokové sadzby

Kľúčovú úlohu v eurozóne bude mať jednotná úroková sadzba (dvojtýždňová repo sadzba pri hlavných refinančných operáciách), ktorej výška bude kompromisným riešením, nakoľko jednotlivé členské krajiny EMÚ prechádzajú odlišnými etapami hospodárskeho cyklu. V najbližších mesiacoch môžeme očakávať rast úrokových mier vo Francúzsku a Nemecku (v súčasnosti sú na úrovni historického minima) napriek tomu, že hospodársky rast týchto krajín je na začiatku hospodárskeho cyklu. Na druhej strane krajiny s dynamicky rastúcim HDP ako Írsko, Španielsko a Taliansko budú musieť svoje úrokové sadzby znížiť, čo by mohlo vyvolať inflačné tlaky. Napriek potenciálnym ťažkostiam Taliansko už svoju referenčnú sadzbu znížilo o pol percenta a uvažuje o ďalšom znižovaní. K počiatkovej výške jednotnej úrokovej miery ECB v eurozóne sa vyjadruje mnoho renomovaných analytikov. Ich pohľad je rôznorodý, ale väčšina sa prikláňa k nízkej hodnote. Podľa prieskumu agentúry Reuters, ktorý bol uskutočnený medzi 35 ekonómami v období od 7. do 10. augusta, sa na začiatku budúceho roka očakáva jednotná úroková sadzba na úrovni 3,6 %.

Okrem úrokových sadzieb ESCB budú v januári 1999 zavedené aj významné medzibankové úrokové sadzby: Euribor, Euro-LIBOR a EONIA. Sadzba Euribor (Euro Interbank Offered Rate) bude vypočítaná váženým priemerovaním sadzieb (offer rates) 57 súkromných bánk (47 súkromných bánk z krajín eurozóny a 10 z iných krajín, ktoré sú však aktívne v eurozóne) a zavedie ju Európska banková federácia (European Banking Federation). Sadzba Euro-LIBOR (LIBOR – London Interbank Offered Rate / Londýnska medzibanková úroková sadzba) bude vypočítaná váženým priemerovaním sadzieb 16 najvýznamnejších londýnskych bánk a zavedie ju Asociácia britských bankárov (British Bankers Association). Sadzba euro-LIBOR bude zverejňovaná o 11,00 londýnskeho času, sadzba Euribor o 11,00 bruselského času počas všetkých dní fungovania zúčtovacieho systému TARGET (všetky dni v roku okrem Vianoc a Nového roku). Sadzby budú fixované na 1 týždeň, 1 mesiac až 12 mesiacov.

Európska banková federácia okrem Euribor-u zavedie v budúcom roku aj jednotňovú referenčnú sadzbu komerčných bánk v euro EONIA (Euro Over-Night Index Average). Bude vypočítaná ako vážený priemer všetkých jednotňových nezabezpečených obchodov na medzibankovom trhu², uskutočnených skupinou rovnakých bánk ako pri Euribore. Repo obchody nebudú brané do úvahy napriek ich rastúcemu významu na jednotňových trhoch preto, aby sa zabezpečila homogénnosť a porovnateľnosť s medzibankovými sadzbami Euribor. Všetky transakcie uskutočnené počas obchodného dňa oznámia komerčné banky Európskemu systému centrálnych bánk agregátne (celkovú sumu a váženú sadzbu nezabezpečených obchodov) o 18,30. Suma obcho-

² Pod nezabezpečenými obchodmi rozumieme obchody nekolate-ralizované cennými papiermi.

dov sa zaokrúhli na najbližší násobok milióna euro, vážené sadzby a EONIA sa zaokrúhli na dve desatinné miesta podľa schválených pravidiel v EÚ. EONIA bude publikovaná ECB najneskôr pri otvorení TARGET-u nasledujúci pracovný deň. ESCB bude kontrolovať kvalitu údajov poskytovaných referenčnými bankami pre výpočet EONIA.

Nástroje ESCB

Na dosiahnutie svojich cieľov bude mať ESCB k dispozícii nástroje menovej politiky (tab. 1), ktoré môžeme rozdeliť do 3 skupín: operácie na voľnom trhu, pohotovostné zdroje (právo prístupu k jednodňovým úverom a depozitám) a povinné minimálne rezervy.

sektora. Budú uskutočňované národnými centrálnymi bankami týždenne (vždy v utorok), so splatnosťou 2 týždne, formou štandardných tendrov (obr. 2, tab. 2, 3, 4). Výška úrokovej miery, ktorú určí ESCB, bude rozhodujúcim signálom o zámeroch menovej politiky (rate setting).

- **Dlhodobými refinančnými operáciami** budú národné centrálné banky dodávať dodatočnú likviditu do sektora s mesačnou frekvenciou na obdobie 3 mesiacov formou štandardných tendrov (obr. 2, tab. 2, 3, 4). Tieto operácie nebudú plniť signalizačnú funkciu pre trh, a tak ESCB akceptuje úrokovú mieru generovanú trhom (rate taking).

- **Dolaďovacie operácie** budú vykonávané nepravidelne s cieľom zladíť úrokové miery ovplyvnené nečakanými fluktuáciami likvidity v sektore, napr. ku koncu periódy plnenia povinných minimálnych rezerv. Očakáva sa, že budú

Tab. 1 Operácie na voľnom trhu a pohotovostné zdroje Európskeho systému centrálnych bánk

Operácie menovej politiky	Typ transakcií		Splatnosť	Frekvencia	Formy obchodovania
	Refinančné	Sterilizované			
OPERÁCIE NA VOĽNOM TRHU					
Hlavné refinančné operácie	Reverzné transakcie	–	Dva týždne	Týždenná	Štandardné tendre
Dlhodobé refinančné operácie	Reverzné transakcie	–	Tri mesiace	Mesačná	Štandardné tendre
Dolaďovacie operácie	Reverzné transakcie	Reverzné transakcie	Neštandardizovaná	Nepravidelná	Rýchle tendre Bilaterálne obchody
	Devízové swapy	Devízové swapy Terminované úročené depozitá			
	Priame nákupy	Priame predaje		Nepravidelná	Bilaterálne obchody
Štrukturálne operácie	Reverzné transakcie	Emisia pokladničných poukázok	Štandardizovaná/ neštandardizovaná	Pravidelná a nepravidelná	Štandardné tendre Bilaterálne obchody
	Priame nákupy	Priame predaje			
POHOTOVOSTNÉ ZDROJE (TRVALÁ OPCIA)					
Pohotovostné úverové zdroje	Reverzné transakcie	–	Jednodňové úvery	Prístup podľa potreby účastníkov obchodovania	
Možnosť uloženia depozitu	–	Depozitá	Jednodňové depozitá	Prístup podľa potreby účastníkov obchodovania	

Operácie na voľnom trhu

Prostredníctvom operácií na voľnom trhu (open market operation – OMO) bude ESCB plniť najdôležitejšie úlohy, predovšetkým riadenie úrokových mier, usmerňovanie likvidity na trhu a signalizovanie zámerov menovej politiky. Uskutočňovanie operácií na voľnom trhu sa uskutoční prostredníctvom 5 druhov nástrojov. Najdôležitejším budú reverzné operácie. Ďalšími operáciami budú priame obchody, vydávanie pokladničných poukázok, devízové swapy a terminované depozitá. Operácie na voľnom trhu budú iniciované ECB, ktorá tiež určí podmienky a nástroje na ich uskutočnenie. Samotné obchodovanie bude realizované štandardnými tendrami, rýchlymi tendrami a bilaterálnymi obchodmi.

Operácie na voľnom trhu sú podľa cieľa, pravidelnosti a spôsobu obchodovania rozdelené na hlavné refinančné operácie, dlhodobé refinančné operácie, dolaďovacie operácie a štrukturálne operácie.

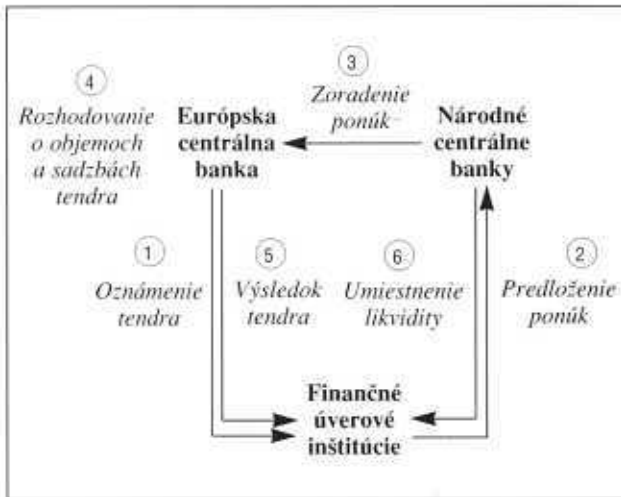
- **Hlavné refinančné operácie** budú mať kľúčovú úlohu pri výkone operácií na voľnom trhu a dodávaní likvidity do

zriedkavé. Dolaďovacie operácie majú najčastejšie formu reverzných transakcií, ale môžu mať aj podobu priamych obchodov, devízových swapov a terminovaných úročených depozit. Budú realizované národnými centrálnymi bankami formou rýchlych tendrov (tab. 5) alebo bilaterálnych obchodov.

- **Štrukturálne operácie** budú vykonávané pravidelne i nepravidelne v prípade, ak bude ECB chcieť ovplyvniť štrukturálnu pozíciu finančného sektora sterilizáciou i refinancovaním. Môžu mať formu reverzných transakcií, emisie pokladničných poukázok alebo priamych obchodov. Štrukturálne operácie vo forme reverzných transakcií a emisie pokladničných poukázok budú vykonávané národnými centrálnymi bankami prostredníctvom štandardných tendrov. Štrukturálne operácie vo forme priamych obchodov budú vykonávané prostredníctvom bilaterálnych obchodov.

Tendrový obchod začne vyhlásením tendra Európskou centrálnou bankou prostredníctvom verejných elektronických médií (Reuters,...). Národné centrálné banky eurozóny, ak to budú považovať za nutné, oznámia tender aj ná-

Obr. 2 Postup pri realizácii tendra

rodnými elektronickými médiami priamo jednotlivým úverovým finančným inštitúciám.³ Úverové finančné inštitúcie pripravia a predložia svoje ponuky národným centrálnym bankám, ktoré ich zoradia a zašlú ECB. Následne ECB rozhodne o akceptovaných objemoch finančných prostriedkov a úrokových mierach tendra a opäť prostredníctvom elektronických médií oznámi výsledky tendra. Po potvrdení pridelenia prostriedkov ECB úspešným účastníkom obchodovania jednotlivé národné centrálné banky presunú likviditu na účty úverových finančných inštitúcií.

Formu štandardných tendrov majú predovšetkým hlavné refinančné operácie, dlhodobé refinančné a štrukturálne operácie. Celková realizácia tendra od oznámenia po zúčtovanie transakcií trvá 3 obchodné dni. Formu rýchleho tendra majú dolaďovacie operácie. Tým, že reagujú na neočakávané výkyvy v likvidite, celková realizácia tendra trvá iba 2 hodiny.

Pohotovostné zdroje

Pohotovostné zdroje (trvalá opcia, standing facilities), na rozdiel od operácií na voľnom trhu budú iniciované úverovými finančnými inštitúciami. Tie budú mať kedykoľvek prístup k jednoduchým úverom a môžu si uložiť jednoduchové depozitá. Úrokové miery za tieto menové operácie budú sankčné (obr. 3), a tak ich úverové inštitúcie pravdepodobne nebudú využívať. Pohotovostné úverové zdroje a možnosť uloženia depozít budú riadené národnými centrálnymi bankami, čo je ďalší rozdiel medzi pohotovostnými zdrojmi a operáciami na voľnom trhu.

Iba úverové inštitúcie, na ktoré sa budú vzťahovať PMR podľa §19.1 Štatútu ESCB/ECB, sa budú môcť zúčastňovať na operáciách na voľnom trhu a budú mať prístup k pohotovostným zdrojom.⁴ ESCB môže vybrať limitovaný počet úverových inštitúcií, ktoré budú participovať na dolaďovacích

operáciách. Pri priamych obchodoch nie sú žiadne reštrikcie pre účastníkov obchodovania. Na devízových swapoch sa podľa výberu ESCB zúčastnia inštitúcie, ktoré sú aktívnymi účastníkmi devízového trhu a sú alokované v eurozóne.

Cenné papiere slúžiace na zabezpečenie menových operácií ESCB

Podľa §18.1 Štatútu ESCB/ECB všetky úverové operácie ESCB (t. j. operácie dodávajúce likviditu) musia byť adekvátne zabezpečené. ESCB akceptuje celú škálu cenných papierov (tab. 6), ktoré sú rozdelené do kategórií: „tier one“ a „tier two“ (prvá a druhá skupina). Prvá skupina obsahuje tie cenné papiere, ktoré spĺňajú kritériá ECB. Ich zoznam ECB pravidelne aktualizuje a verejne publikuje. Druhá skupina obsahuje cenné papiere, ktoré majú význam pre národné finančné trhy a bankové systémy a ich zoznam publikujú národné centrálné banky eurozóny. Kritériá vhodnosti sú určené národnými centrálnymi bankami eurozóny, pričom minimálne kritériá boli vypracované ECB. Zmyslom tohto delenia je ochrana ESCB od strát spôsobených menovými operáciami. V prípade straty pri obchodovaní s prvou skupinou cenných papierov dôsledky znášajú všetky národné centrálné banky v eurozóne, v prípade straty pri obchodovaní s druhou skupinou cenných papierov dôsledky znáša tá národná centrálna banka, ktorá dané cenné papiere zahrnila do svojho zoznamu. Medzi cennými papiermi prvej a druhej skupiny sa pri uskutočňovaní menových operácií nerobia rozdiely. Jedinou výnimkou sú priame obchody, kde sa využívajú iba cenné papiere prvej skupiny. Obchodní partneri ESCB môžu cenné papiere použiť aj tzv. spôsobom cross-border, t. j. pobočky zahraničných úverových inštitúcií môžu pri obchodovaní použiť cenné papiere, ktoré získali z ich ústredia so sídlom v inej krajine EÚ.

Z hľadiska vlastníctva cenných papierov delíme menové operácie na:

- REPO operácie a priame obchody, pri ktorých dochádza k zmene vlastníctva cenných papierov,
- zabezpečené úvery, pri ktorých dochádza k zástave aktív.

Povinné minimálne rezervy

Právny rámec systému povinných minimálnych rezerv (PMR) je upravený §19 Štatútu ESCB/ECB a Smernicou EÚ. Podľa §19.1 Štatútu ESCB/ECB môže ECB aplikovať povinné minimálne rezervy na úverové inštitúcie, pričom tieto prostriedky budú zložené na účtoch v národných centrálnych bankách. Výška PMR úverovej inštitúcie bude závislá od jej rezervnej bázy.⁵ PMR budú ďalším nástrojom ESCB na ovplyvňovanie likvidity a stabilizácie úrokových mier na peňažnom trhu (keďže priemerovanie PMR zmierni vplyv dočasných fluktuácií v likvidite na úrokové sadzby).

Okrem úverových inštitúcií so sídlom v členských štátoch EMÚ, budú tvorbe povinných minimálnych rezerv podliehať tiež pobočky, ktoré sa nachádzajú v eurozóne, ale nemajú tam

³Štatút ESCB/ECB definuje finančné úverové inštitúcie ako tie, ktoré prijímajú depozitá a poskytujú úvery, t. j. v prípade SR by išlo o obchodné banky.

⁴Podrobnejšie informácie o účastníkoch obchodov z hľadiska miesta ich pôsobenia obsahuje časť o PMR.

⁵Rezervnú bázu úverovej inštitúcie tvoria položky zo súvahy, z ktorých budú počítané PMR.

centrálu. Na druhej strane sú od povinnosti plnenia PMR oslobodené pobočky úverových inštitúcií s centrálou v eurozóne nachádzajúce sa mimo tohto územia. Úverové inštitúcie s pobočkami vo viacerých členských štátoch budú prostredníctvom hlavnej pobočky vybranej centrálou držať PMR na účtoch každej národnej centrálnej banky, kde majú registráciu, pričom výška PMR bude určená proporcionálne k rezervnej báze evidovanej v členskom štáte.⁶

Subjekty podliehajúce tvorbe PMR budú zasielať údaje rezervnej bázy národným centrálnym bankám. Údaje zo súvahy ku koncu daného kalendárneho mesiaca sa použijú na určenie rezervnej bázy na nasledujúci kalendárny mesiac. Pre malé inštitúcie je štatistické vykazovanie zjednodušenou formou menšej údajovej základne na štvrtročné periodicite.⁷ Rezervná база jednotlivých úverových inštitúcií pre prvé vyhodnocovacie obdobie sa určí zo súvah k 31. 12. 1998. Prvá perióda sa začne 1. 1. 1999 a skončí sa deň pred oficiálnym začiatkom periódy vo februári 1999. Po neštandardnej dĺžke prvej periódy budú nasledujúce trvať jeden mesiac.

Platobné účty úverových inštitúcií v národných centrálnych bankách môžu byť použité ako rezervné účty. Rezervy na platobných účtoch môžu byť použité na platobné účely počas dňa a ich stav na konci pracovného dňa sa bude započítavať do plnenia PMR. **Podľa rozhodnutia Riadiacej rady ECB bude od 1. 1. 1999 sadzba PMR medzi 1,5 % – 2,5 % z rezervnej bázy, ktorá zahŕňa depozitá a cenné papiere so splatnosťou nižšou ako 2 roky. PMR budú úročené priemernou REPO sadzbou za predchádzajúcu periódu,** takže z hľadiska konkurencieschopnosti komerčných bánk nebude mať zavedenie PMR diskriminačný účinok v porovnaní s komerčnými bankami mimo eurozóny, ktoré nemusia plniť PMR.

Nesplnenie PMR nastane, ak priemerný stav rezerv vypočítaný na dennej báze počas sledovanej periódy bude menší ako stanovené PMR pre danú periódu. Ak úverová inštitúcia nedodrží PMR (alebo ich časť), ECB môže uložiť sankcie buď vo forme pokuty rovnajúcej sa úrokovej sadzbe na pohotovostné úverové zdroje alebo vo forme uloženia neúročeného depozitu v ECB alebo v národnej centrálnej ban-

ke. Ak inštitúcia nesplní iné záväzky vyplývajúce z predpisov a rozhodnutí ECB vzťahujúce sa k systému minimálnych rezerv ESCB (napr. ak údaje nie sú doručené včas alebo nie sú správne), ECB má právo uložiť sankcie v súlade s doplnkom § 34,3 Štatútu ESCB/ECB. Okrem iného môže ECB zablokovať zúčastneným stranám prístup k pohotovostným zdrojom a operáciám na voľnom trhu, resp. môže požadovať od úverovej inštitúcie, ktorá nedodrží PMR, plniť požadované rezervy každý deň.

Záver

Cieľ Európskeho systému centrálnych bánk je zhodný s cieľom Národnej banky Slovenska (t. j. udržiavanie cenovej stability), avšak transmisný mechanizmus a nástroje na jeho dosiahnutie sa odlišujú. Oproti nástrojom ESCB využíva NBS navyše devízovú pozíciu pre menové účely a zmenkové obchody, ktorými NBS reaguje na súčasné potreby usmerňovania bankovej sféry a reálnej ekonomiky. Zmenkové obchody sa v súčasnosti využívajú aj v niektorých členských štátoch EMÚ (napríklad v Rakúsku a Nemecku), ale od 1. januára 1999 už nebudú úrokovovo zvýhodňované (diskontnou sadzbou). Predpokladá sa, že obchodné banky budú tento nástroj používať a úročiť trho-vo, takže postupne dôjde k zmenšovaniu ich dôležitosti. Niektoré nástroje menovej politiky NBS sa približujú nástrojom ESCB, napr. lombardný úver, rovnako ako pohotovostné úverové zdroje, má sankčný úrok, ale nie je u neho naplnená podmienka okamžitého a nelimitovaného prístupu. Operácie na voľnom trhu NBS a ESCB sa vzájomne odlišujú dĺžkou splatnosti a pravidelnosťou, ich funkcia je však identická. Odlišnosti sú aj v oblasti PMR (v určení bázy, percentuálnej výšky PMR a úročení). Transmisný mechanizmus menovej politiky každej centrálnej banky odráža stav reálnej ekonomiky a finančnej sféry. Rozdiely medzi transmisným mechanizmom ESCB (kvalitatívny) a NBS (kvantitatívny) poukazujú na nutnosť reštrukturalizácie slovenskej ekonomiky.

Predpokladaná nízka úroveň jednotnej úrokovej sadzby v eurozóne môže v budúcnosti ešte viac zvýrazniť vysoké úrokové sadzby v transformujúcich sa krajinách a viesť k prílivu špekulatívneho kapitálu so všetkými známymi negatívnymi dôsledkami. Tejto novej hrozby sa obáva najmä Poľsko, Maďarsko a Česká republika, ale potenciálne riziko existuje aj na Slovensku.

Tab. 2 Dni obchodovania: hlavné a dlhodobé refinančné operácie

Typ operácie	Deň obchodovania
Hlavné refinančné operácie	Každý utorok
Dlhodobé refinančné operácie	Prvý stredu každého referenčného obdobia (ak sú povinné minimálne rezervy aplikované); alebo prvý stredu každého mesiaca (ak by povinné minimálne rezervy neboli aplikované)

⁶Úverová inštitúcia môže požiadať národnú centrálnu banku, v ktorej je rezidentom, o povolenie držať všetky minimálne rezervy nepriamo – cez sprostredkovateľa. Táto možnosť je spravidla obmedzená na inštitúcie (niektoré sporiteľne a družstevné banky), ktoré časť aktív (napr. riadenie hotovosti, treasury management) presunuli na sprostredkovateľov. Inštitúcie, ktoré majú povolenie vykonávať sprostredkovateľov na nepriame držanie PMR pre iné inštitúcie, musia predkladať špeciálne správy (upresnené predpismi ECB). Držanie PMR cez sprostredkovateľa nezbavuje úverovú inštitúciu povinnosti poskytovať potrebné štatistické údaje. ECB môže oslobodiť od povinnosti plniť PMR inštitúcie pred ukončením činnosti, prípadne nachádzajúcej sa v reorganizácii. ECB vyhlási a bude dopĺňať zoznam inštitúcií, ktoré budú tvoriť PMR a súčasne aj tých inštitúcií, ktoré budú oslobodené od PMR z iných dôvodov, ako je ich reorganizácia (spolu s uvedením príčiny oslobodenia od PMR). Tento zoznam bude verejne dostupný.

⁷Tieto inštitúcie majú možnosť odovzdať potrebné údaje o mesiac neskôr ako väčšie subjekty a v ich prípade budú štvrtročné údaje slúžiť (s oneskorením jedného mesiaca) na určenie rezervnej bázy na nasledujúce tri mesiace. Malé úverové inštitúcie podliehajúce tvorbe PMR musia tiež poskytnúť údaje súvahy k 31. 12. 1998, v ich prípade budú tieto údaje slúžiť na určenie rezervnej bázy pre prvé štyri periódy (štvrtá perióda sa pre ne skončí v máji 1999).

Obr. 3 Úrokové miery na operácie na voľnom trhu a likvidné prostriedky

Pohotovostné úverové zdroje	
Účastníci môžu použiť zdroje na získanie jednodňovej likvidity	
Úroková sadzba na pohotovostný úver	Maximum pre jednodňovú trhovú sadzbu
Operácie na voľnom trhu	
Pravidelné a dolaďovacie operácie usmerňované podľa potreby centrálnej banky	
Depozitná úroková miera	Minimum pre jednodňovú trhovú sadzbu
Možnosť uloženia depozitu	
Účastníci môžu použiť zdroje na vytvorenie jednodňových depozit	

Tab. 3 Postup pri realizácii tendrov

1.	Oznámenie tendra
a.	ECB – oznámenie tendra verejnými elektronickými médiami (REUTERS,...)
b.	Národné centrálné banky – oznámenie tendra národnými elektronickými médiami, priamo jednotlivým účastníkom obchodovania (ak to považujú za nutné)
2.	Účastníci obchodovania – príprava a predloženie ponúk
3.	ESCB – zoradenie ponúk
4.	Pridelenie prostriedkov tendra a oznámenie jeho výsledkov
a.	ECB – pridelenie prostriedkov tendra
b.	Oznámenie výsledkov tendra
5.	Potvrdenie pridelenia prostriedkov jednotlivým inštitúciám obchodovania
6.	Zúčtovanie transakcií

Tab. 4 Časový harmonogram štandardného tendra

Deň (T-1)	15.30 15.30 – 15.35 15.35 – 16.05 16.05 –	Oznámenie tendra Etapa 1a. Etapa 1b. Etapa 2.
Deň obchodovania (T)	- 9.30 9.30 9.30 – 10.35 10.35 – 11.15 11.15 11.15 – 11.20 11.20 – 11.45	Etapa 2. Uzatvorenie ponúk účastníkov obchodovania Etapa 3. Etapa 4a. Oznámenie výsledkov tendra Etapa 4b. Etapa 5.
Deň (T+1)		Etapa 6.

Poznámky k tabuľke 6:

^{a)} Dlhopisy vydané úverovými inštitúciami, ktoré nezodpovedajú úplne príslušnej právnej norme (Article 22(4) of the UCITS Directive 88/220/EEC amending Directive 85/611/EEC) sú akceptovateľné v prvej skupine cenných papierov iba ak spĺňajú nasledujúce podmienky: 1. každá emisia musí mať rating, ktorý potvrdí, že dlhový cenný papier spĺňa vysoký stupeň dôveryhodnosti požadovaný ESCB. 2. Dlhopis musí byť kótovaný na uznanom trhu a definovaný podľa Direktívy investičných služieb (Investment Services Directive 93/22/EEC). 3. Kótovanie Dlhopisu musí byť v súlade s príslušnou právnou normou (Prospectus Directive 89/298/EEC).

Tab. 5 Časový harmonogram rýchleho tendra

Deň obchodovania(T)		Oznámenie tendra
1.00		
1.00 – 1.05		Etapa 1a.
1.05 – 1.10		Etapa 1b.
1.10 – 1.25		Etapa 2.
1.25		Uzatvorenie ponúk účastníkov obchodovania
1.25 – 1.40		Etapa 3.
1.40 – 1.55		Etapa 4a.
1.55		Oznámenie výsledkov tendra
1.55 – 2.00		Etapa 4b.
2.00 – 2.10		Etapa 5.
2.10		Etapa 6.

Tab. 6 Cenné papiere zabezpečujúce menové operácie ESCB

Kritéria	Prvá skupina (Tier one)	Druhá skupina (Tier two)
Druh cenných papierov	<ul style="list-style-type: none"> Dlhové cenné papiere ESCB; Ďalšie verejne obchodovateľné dlhové cenné papiere (bez derivátov) 	Verejne obchodovateľné dlhové cenné papiere; Neverejne obchodovateľné dlhové cenné papiere; Akcie obchodované na uznaných trhoch
Vysporiadanie obchodov	Nástroje musia byť centrálné zaknihované v národných centrálnych bankách alebo centrálnom depozitári a musia spĺňať min. požiadavky ECB	Cenné papiere musia byť ľahko prístupné tej národnej centrálnej banke, ktorá ich zahrmla do svojej druhej skupiny cennýchpapierov
Typ emitenta	ESCB; Verejný sektor; Súkromný sektor; ^{a)} Medzinárodné a nadnárodné inštitúcie	Verejný sektor, Súkromný sektor ^{b)}
Stupeň dôveryhodnosti	ECB musí emitenta (garanta) považovať za finančne stabilného	Národná centrálna banka, ktorá zahrmla hodnotené cenné papiere do svojej druhej skupiny, musí emitenta /dĺžnika (garanta) považovať za finančne stabilného ^{c)}
Sídlo emitenta (alebo garanta)	EÚ ^{d)}	EMÚ; Emitent so sídlom v iných krajinách EÚ ako v EMÚ je akceptovateľný, musí však byť schválený ECB
Umiestnenie cenných papierov	Eurozóna	EMÚ; Umiestnenie v ďalších krajinách EÚ musí byť schválené ECB
Mena	Euro ^{d)}	Euro; ^{d)} Ďalšie meny krajín EÚ sú akceptovateľné, musia však byť schválené ECB
Použitie v iných krajinách	Áno	Pre „domáce“ cenné papiere: Áno; Pre „zahraničné“ cenné papiere: Možné obmedzenia

^{a)} Dlhopisy a akcie vydané úverovými inštitúciami, ktoré nezodpovedajú § 22(4) Direktívy UCITS nie sú bežne obchodovateľné ani v skupine II. cenných papierov. ECB však môže splnomocniť národné centrálné banky na zahrnutie takýchto cenných papierov do skupiny II. za splnenia určitých podmienok.

^{b)} Požiadavka, že emitent musí byť založený v EÚ sa nevzťahuje na medzinárodné a nadnárodné spoločnosti.

^{d)} Euro alebo národné denominácie euro.

K NÁPLNI PRÁCE PSYCHOLÓGA V PEŇAŽNOM ÚSTAVE

Doc. PhDr. Ján Bubelini, CSc.

Rozvoj peňažných ústavov u nás v posledných rokoch určite patrí k tým javom, ktoré sú najmä obyvateľom miest zrejme na prvý pohľad. Svedčia o tom nové budovy bánk, ktoré sú niekedy veľmi exkluzívne. Nie každý vníma túto skutočnosť pozitívne. Vzťah našich ľudí k tým, čo získali majetok, je dosť rozporuplný.

Banky sú však pre ľudí a aj v bankách pracujú ľudia tak, ako v iných spoločenských inštitúciách. A práve o nich nám ide – o pracovníkov bánk a peňažných ústavov, o ich prácu a o zamyslenie sa nad možnosťami prínosu psychológov pre ich kvalitný pracovný výkon a ich všeobecnú duševnú pohodu.

Práca v akomkoľvek peňažnom ústave sa totiž vyznačuje vysokou stresovosťou. U bankových pracovníkov sa prejavujú prípady prepracovania a zníženia práceschopnosti v dôsledku preťaženia a únavy. Napätie v činnosti najmä vedúcich pracovníkov bánk vyvoláva vysokú zodpovednosť, náročné požiadavky na zladenie jednotlivých pracovísk konkrétnej banky, nutnosť pružného reagovania na zmeny legislatívnych noriem a riadiacich aktov a pod. Negatívny vplyv chronického stresu na bankových pracovníkov nemôže primerane vykompenzovať ani ich stabilné finančné zabezpečenie. Prax potvrdzuje, že časť z nich sa sťažuje na boľenie hlavy, rýchle zvýšenie alebo zníženie krvného tlaku, nepríjemné pocity v oblasti srdca a pod. Môžu sa vyskytnúť aj prípady na prvý pohľad neodôvodnenej podráždenosti, spolupracovníci sa vtedy stávajú k sebe navzájom agresívnymi, zvyšujú hlas, alebo sa uzatvárajú do mlčania.

Je prirodzené, že ak je napätie, únava a podráždenosť pracovníkov v ktoromkoľvek zamestnaní, teda i v bankovníctve, to sa prenáša aj do rodín. Nespokojnosť, vzájomná zádrapčivosť partnerov kvôli maličkostiam, emocionálne ochladenie a vzájomné odcudzenie nie sú ani natoľko symptómami krízy súčasnej rodiny, ako skôr dôsledkom pracovného stresu, ktorý naruša ich psychiku. Ak dostanú možnosť, aby sa uspokojili ich potreby, oddýchli si, prerušili prácu, menia sa aj ich rodinné vzťahy v pozitívnom smere, stabilizujú a harmonizujú sa.

Inými slovami, práca v bankách na jednej strane poskytuje zamestnancom určitý status, sebadôveru a materiálne zabezpečenie, ale na druhej strane, keď vychádzame z našich poznatkov, ich vyčerpáva, chronicky stresuje, čo sa negatívne prejavuje nielen na ich zdraví, ale aj na efektívnosti práce a rodinných vzťahoch.

V praxi sa stretávame so skutočnosťou, že mnohí bankovní zamestnanci sa pokúšajú bojovať so stresom, hľadajú oddych, relaxáciu a iné činnosti, ktoré by kompenzovali preťaženie, ktoré im vyplýva z práce. Niekedy to pomôže, ale problém zvýšeného psychického napätia – ako dôsledok práce v banke – sa tým zásadne nerieši.

Tak ako na iných úsekoch spoločenského života, aj v bankovej a vôbec peňažnej oblasti môžu byť užitoční profesionálni psychológovia. To si na jednej strane vyžaduje, aby vedúci pracovníci prejavili určitú jasnozrivosť a poskytli priestor psychológom, na druhej strane aby sami psychológovia dokázali poskytnúť praktickú pomoc pracovníkom a manažmentom bánk. Medzi vedúcimi pracovníkmi bánk a psychológmi by teda mali jestvovať vzájomné vzťahy charakterizované obojstrannou ústretovosťou.

Akým smerom by sa mala uberať práca psychológa v banke?

Keďže je to práca s ľuďmi, treba najprv uviesť niekoľko poznámok o pracovníkoch bánk.

Z ich charakteristík logicky vyplynie aj systém diferencovaných aktivít psychológa vo vzťahu k nim. Rozlišujeme tri skupiny bankových zamestnancov. Poznávame, že ide o hypotetický model, ktorý umožňuje ilustrovať širšiu škálu možností využitia psychológie a psychológov v prospech pracovníkov bánk.

V konkrétnych prípadoch môže byť štruktúra zamestnancov odlišná v zmysle prevahe alebo aj úplného chýbania niektorej skupiny. Pri tomto modelovaní sme využili aj zahraničné pramene.

Prvú skupinu predstavujú kvalifikovaní pracovníci stredného a staršieho veku. Vysoko produktívni sú najmä tí, čo majú 45 až 55 rokov a v peňažníctve pracujú najmenej desať rokov. Patria medzi špecialistov a spravidla sú vedúcimi pracovníkmi. Vysoké percento z nich predstavujú ženy, ktoré majú prax v účtovníctve a často aj vysokoškolské vzdelanie.

Týchto pracovníkov charakterizuje vysoká pracovná zodpovednosť, usilujú sa pracovať presne, bez chýb, bez výhrad sú ochotní pracovať aj v nadčasoch a keby to bolo možné, vzali by si prácu aj domov. O to ľahšie sa na druhej strane vyrovnávajú s niektorými zmenami čo sa týka podmienok a organizácie práce, s množstvom nových smerníc a prípadnou neurčitou vo vymedzení obsahu svojej práce. Ich základným problémom je inovácia profesionálnej skúsenosti a osvojenie si nových vedomostí z oblasti trhovej ekonomiky, prípadne prekonanie zastaraných spôsobov práce.

To všetko je však potrebné, ak si chcú svoju pozíciu udržať aj naďalej. Z toho však vzniká u nich určité vnútorné napätie. Cítia sa ohrození mladšími kolegami a svoj „boj“ s nimi niekedy prehrávajú. Popri znížení funkčného zaradenia sa to môže odraziť aj na ich zdraví.

Veľmi negatívne ich postihujú personálne a organizačné zmeny v bankách, prípadne ich uvoľnenie v dôsledku bankrotu banky. Dlhoročná prax vo finančníctve a nutnosť zmeny orientácie ich dostávajú do slepej uličky. Prežívajú ťažký emocionálny šok. Ťažko prijímajú, že so svojou kvalifikáciou sú odrazu nepotrební.

Druhú skupinu bankových zamestancov tvoria ľudia vo veku 35 až 50 rokov, ktorí prišli do bankovníctva z rôznych profesionálnych a spoločenských oblastí činnosti: z riadiacich postov, odborárskych a politických funkcií, z oblasti školstva, vedy, vojenskej výroby a pod. Sú to najmä ekonómovia, informatici, programátori, matematici, fyzici a iní. Prakticky všetci majú vysokoškolské vzdelanie, niektorí aj vedecké hodnosti a vedecko-pedagogické tituly.

V pôvodnej profesionálnej oblasti mali mnohí z tejto skupiny vysoké postavenie, meno, hodnosti. Do bankovej sféry prichádzajú v prípade využiteľnosti ich kvalifikácie a skúsenosti, alebo sú vnútorne – vďaka postojom a vysokému intelektovému potenciálu – pripravení na zmenu profesie. Na novom mieste sa potrebujú presadiť, pri čom sa nie vždy stretávajú s pozitívnym prijatím zo strany zamestancov prvej skupiny, ktorí sa môžu cítiť nimi ohrození.

Ich výhodou je, že ako špecialisti rôznych smerov prinášajú do banky nové pohľady a prístupy, nie sú zafixovaní starými stereotypmi a vďaka svojim predpokladom sú schopní rýchlo sa zapracovať a tvorivo prejavovať.

Treťou skupinou sú mladí ľudia vo veku 20 až 30 rokov, ktorí zaujímajú v bankách rôzne funkcie od riadiacich až po radových výkonných pracovníkov. Majú stredné školy a nejaké špecializované kurzy pre prácu v bankách, alebo vysokoškolské vzdelanie ekonomického smeru nadobudnuté v posledných rokoch. Títo mladí ľudia sú dosť sebavedomí a na prvý pohľad sa môže zdať, že sú najužitočnejší. Lenže to nemusí byť vždy pravda.

Problém je totiž v tom, že pôsobia v prostredí, kde chýba kontinuita a dlhoročná tradícia založená na trhovej ekonomike. To sa môže negatívne odraziť na adekvátnosti či neadekvátnosti ich sebahodnotenia, hodnotenia svojich možností a predpokladov a plánovania profesionálnej kariéry.

V konkurenčnom boji nie vždy vyhrávajú najmä múdrejší a najčestnejší z nich. Naopak, neraz víťazia tí, ktorí sa prejavujú ako energickí až agresívni, ktorí sa nezaťažujú žiadnymi morálnymi limitmi, sú naklonení „silovým“ metódam až avantúram, schopní porušiť aj právne normy.

Ak sa príslušníci tejto skupiny stanú vedúcimi pracovníkmi, tiež to nemajú ustlané na ružiach, lebo neraz narážajú na pracovníkov predchádzajúcich dvoch skupín s ich skúsenosťami a vysokým vzdelaním. Mladí, v úsilí presadiť sa, niekedy využijú možnosť rozhodnúť o prepustení staršieho pracovníka, alebo aspoň dajú taký návrh. Aj keď títo mladí pracovníci pracujú rýchlo a presne, niekedy bývajú dosť odmeraní voči klientom, ignorujú psychologické faktory vrátane amerického pravidla „vždy s úsmevom“.

Naznačené možnosti diferencovaného prístupu k pracovníkom bánk, pri organizovaní psychologického servisu pre nich, musia však vychádzať nielen z naznačených osobitností jednotlivých skupín a vysokej stresogenosti práce v bankovníctve, ale aj zo všeobecných profesionálnych požiadaviek.

Po prvé je to podmienka **vysokkej profesionálnosti**, ktorá si vyžaduje proces vzdelávania (v trvaní 4 až 5 rokov), praktickú skúsenosť (aspoň 3-ročnú) a ďalšie štúdium. Vzhľadom na vysokú zodpovednosť a pracovné vypätie v bankovej sfére je priemerný vek pracovníkov podľa názorov odborníkov nižší o 4 až 7 rokov. Je tu teda určitý paradox: bankový manažér musí venovať viac času na získanie vzdelania a skúseností než iní špecialisti, ale pritom žije a pracuje kratšie!

Po druhé je nutné, aby v banke jestvovala pozitívna **sociálpsychologická klíma** a aby vzájomné vzťahy spolupracovníkov regulovali jasné mravné normy. Z dôvodu určitej uzavretosti bankovej oblasti a nutnosti zachovávaného bankového tajomstva je tu fluktuácia kádrov osobitne nežiaduca. Odchod pracovníka, ktorý disponuje utajovanými informáciami, môže banku ohroziť dokonca finančným krachom. A práve osobitná atmosféra banky, pozitívna sociálpsychologická klíma môže udržať a stabilizovať.

zovať nespokojného pracovníka a súčasne zabrániť úniku tajnej informácie.

Po tretie je nevyhnutné, aby sa v banke udržiavala jasná **hierarchia**. Vznikajúce sociálno-psychologické rozpory vo vzájomných vzťahoch vedúcich a podriadených je potrebné riešiť prijatím špeciálnych opatrení zameraných na zníženie napätia v kolektíve. Tie môžu pozitívne ovplyvniť nielen úroveň konfliktnosti v banke, ale aj predísť prejavom nespokojnosti výkonných pracovníkov. Banku vyjde lacnejšie, ak investuje prostriedky do materiálneho a morálneho stimulovania jestvujúcich pracovníkov, než do získavania a prípravy nových kvalifikovaných kádrov.

Po štvrté, v bankovej oblasti sú vysoké požiadavky na **presnosť práce** špecialistov. Ak je v banke priaznivá sociálno-psychologická klíma, znižuje sa tým pravdepodobnosť chýb, finančné následky ktorých sa neraz dajú vyjadriť číslom s množstvom núl. Naopak, ak v banke vládne atmosféra poznačená napätím a nervozitou, riziko vzniku takýchto chýb a s tým súvisiacich finančných strát sa významne zvyšuje.

Po piate, na bankových uradníkov sú vysoké požiadavky týkajúce sa ich **spoľahlivosti**. V súčasnosti, keď proces právnej normotvorby bankovej činnosti nie je ešte celkom ukončený, je ekonomicky výhodnejšie formovať personál zo stálych pracovníkov, ktorí si získali za roky pôsobenia v banke dôveru.

Všetky uvedené argumenty hovoria v prospech organizovania psychologického servisu v bankovej oblasti, ktorý je tu dokonca potrebnjší než v rade mnohých iných profesionálnych činností.

V súčasnosti možno hovoriť o **troch základných formách psychologického servisu** v bankovej oblasti: vzdelávanie personálu banky, expertné hodnotiace činnosti a spolupráca bankových pracovníkov s psychológmi.

- **Vzdelávanie** bankového personálu v základoch psychológie riadenia sa realizuje vo forme prednášok a tematických seminárov, pracovných hier a psychologických výcvikov. Niektoré banky si na tieto účely prizývajú psychológov zvonka.

- **Expertné hodnotenie** sa môže uskutočňovať individuálne aj skupinovo.

Vedenie banky môže pozvať skupinu psychológov s cieľom získať expertné hodnotenia sociálno-psychologických problémov v banke (konfliktov, nezhôd v komunikácii, organizácie bankovej reklamy, vytvárania osobitnej korporatívnej kultúry v banke a pod.). Expertné hodnotenie sa môže poskytovať individuálne predstaviteľovi banky, alebo kolektívu určitého oddelenia.

- **Spolupráca** predstavuje pozitívny kontakt bankových pracovníkov s praktickými psychológmi. V posledných rokoch v niektorých bankách pracujú profesionálni psychológovia ako interní pracovníci. Často sú podriadení vedúcemu personálneho oddelenia a zaoberajú sa profesionálnym výberom, testova-

ním personálu a jeho atestáciou, rozpracovaním služobných pokynov, organizáciou vzdelávacích seminárov a pod.

Uplatňuje sa však aj iná forma spolupráce, pri ktorej sú do banky pozývané skupiny psychológov, ktoré sa špecializujú na oblasť bankovej psychológie.

V takom prípade sa realizuje vzdelávací seminár alebo psychologický výcvik vo forme akejsi jednorazovej psychologickéj „injekcie“.

Tieto formy práce majú svoje prednosti aj nedostatky. Skupina psychológov, ktorá patrí do personálneho stavu banky, dobre pozná vnútorné problémy banky, ktoré môžu byť skryté vonkajšiemu pozorovateľovi. Interní psychológovia môžu mať prístup aj k utajeným informáciám a vplývať na vedenie banky priebežne v procese prijímania riadiacich rozhodnutí týkajúcich sa bankovej politiky. Prítom však závisia od svojho bezprostredného vedúceho a preto musia diplomaticky obchádzať úskalia a vyhnúť sa problémom, ktoré vyvolávajú záujmy rozličných, medzi sebou konkurujúcich si skupín vedúcich pracovníkov banky.

Spolupráca externých bankových psychológov s pracovníkmi bánk môže byť veľmi efektívnou vďaka ich nezávislosti. Realizácia testovania alebo psychologického výcviku sa riadi len pravidlami a normami profesionálnej psychologickéj práce. Avšak mnohé skryté vzťahové problémy môžu ostať neobjavené, lebo na ne nie je dostatok času.

Aké metódy práce s bankovými pracovníkmi sa uplatňujú v psychologickéj praxi najčastejšie?

Medzi dosiaľ využívané patria **prednášky a semináre**. Treba však pri tom počítať s tým, že pracovníci bánk sú pripravení prijímať predovšetkým konkrétne informácie. Tieto metódy sa preto nepovažujú za príliš efektívne. Obsah prednášok a seminárov je zameraný spravidla na využitie psychológie pri optimalizovaní medziľudských vzťahov.

Psychologické **poradenstvo** sa uskutočňuje individuálne alebo skupinovo a jeho zameranie je buď na prevenciu alebo na liečbu, prípadne obidva aspekty súčasne.

Psychologické **výcviky a pracovné hry** sa využívajú na formovanie praktických návykov účastníkov, ktoré možno uplatniť v pracovnom styku, ako aj na rozšírenie jestvujúcej škály foriem vzajomnej komunikácie.

Individuálne a skupinové konzultácie vykonávajú psychológovia s cieľom poskytnúť pracovníkovi bánk kvalifikované psychologické informácie, ktoré potrebujú pre optimalizovanie prijímaných riadiacich rozhodnutí. Niektorí vedúci pracovníci bánk majú

svojich „osobných“ psychologov, ktorí nie sú členmi stáleho personálu, ale majú charakter „tajných poradcov“. Vyskytujú sa aj prípady, že psychológovia sú prizývaní na dlhodobú prácu v rodinách solventných bankárov s cieľom poskytovať konzultácie pri výchove detí a riešení interpersonálnych problémov v rodinách. Zatiaľ je takáto prax bežná skôr v USA a iných západných krajinách.

Pomerne úspešne sa v bankovej sfére využíva **psychodiagnostika** s využitím testov, dotazníkov aj projektívnych metód. Ciele psychodiagnostiky môžu byť rôzne: psychologický výber pracovníkov, atestovanie personálu, hľadanie efektívneho individuálneho štýlu riadenia pre konkrétneho vedúceho a pod.

Program psychologической služby pracovníkom bánk sleduje dva základné ciele: špecializovanú psychologickú pomoc konkrétnym skupinám bankových pracovníkov a všeobecné psychologické opatrenia vhodné pre všetkých pracovníkov banky. Výber formy, zameranie a trvanie psychologической práce v bankách v praxi závisí od konkrétnej objednávky.

Špecializovaná psychologická pomoc vyššie uvedeným skupinám bankových pracovníkov sa uskutočňuje v priebehu troch základných etáp.

Vo vzťahu k prvej skupine bankových pracovníkov stredného a staršieho veku:

- **V prvej etape** je cieľom sformovanie psychologической prípravenosti na získanie nových vedomostí a skúseností. Dosahuje sa to ich účasťou na špeciálnom výcviku cielenom na vytvorenie postoja zameraného na konštruktívne sebaformovanie a osobný vývin. Aj keď pracovníci tejto skupiny chápu nevyhnutnosť získania nových skúseností, vnútorne majú často odpor voči inováciám a v ich správaní sa uplatňuje rad psychologických obranných mechanizmov. Napríklad obrana typu „U nás je všetko v poriadku“ sa objavuje najmä v tých prípadoch, ak vedenie pozvalo psychologov bez prerokovania vecí na úrovni stredného článku riadenia. V takomto kroku najvyššieho vedenia ľudia pociťujú intuitívne jeho nedôveru k sebe a dokonca určitú hrozbu pre svoje postavenie. Na výcviku hovoria: „U nás nie sú vôbec žiadne problémy“, „Nevieme, čo vlastne od nás vedenie chce“ a pod. Iný typ psychologической obrany predstavujú výpovede typu: „V našej práci sú dôležité ekonomické faktory, nie psychológia“, alebo „Úspešnosť práce v banke závisí od vedomostí a skúseností, nie od psychologie“.

Prekonanie odporu danej skupiny bankových pracovníkov môže prebehnúť efektívne v podmienkach psychologického výcviku, v ktorom sa analyzujú a prehrávajú konkrétne situácie z bankovej praxe. Ako príklad možno uviesť analýzu vykonanú s cieľom zistiť príčinu prechodu staršej klientely banky k iným peňažným ústavom. V diskusii sa zistilo, že odchod klientov z banky je v rade prípadov motivovaný ich

priáním získať služby a obsluhu na takej úrovni, aká je obvyklá v špičkových európskych bankách vrátane kultúry styku a komunikácie personálu banky s klientmi. Preto sa prehrávali rôzne konkrétne situácie, v ktorých sa modelovali prípady odchodu klientov z banky a demonštrovali sa spôsoby uplatnenia techník presvedčania, argumentácie, emocionálneho a komunikatívneho ovplyvňovania v záujme udržania klienta, konštruktívneho riešenia konfliktov a sporov. Účastníci sa prakticky presvedčali o efektívnosti aplikovaných psychotechník.

- **Druhá etapa** organizácie psychologической pomoci bankovým pracovníkom stredného a staršieho veku spočíva vo vykonaní konštruktívnej kritiky spôsobov práce, ktoré sú zastarané a v nových podmienkach neefektívne. V priebehu prehrávania a analýzy konkrétnych problémov v podmienkach psychologického výcviku s využitím videotechniky účastníci získavajú možnosť nájsť v svojom správaní tie úkony, ktoré sú chybné alebo neefektívne. Diskutuje sa o situáciách nedostatočnej pozornosti ku klientovi, neschopnosti pochopiť jeho ciele a vytvoriť si predstavu o jeho individuálnych osobitostiach, o chýbaní komunikačných prostriedkov pomáhajúcich vytvoriť vzťahy partnerstva a dopracovať sa k rozumnému kompromisu a pod.

- **Počas tretej etapy** s danou skupinou prebieha formujúca práca.

V nadväznosti na uvedený príklad z bankovej praxe možno uviesť, že účastníci si osvojujú psychotechniky vytvorenia pozitívneho úvodného kontaktu s klientom, metódy expresnej diagnostiky cieľov a charakteristických osobitostí klienta. Prehrávajú sa situácie inteligentného styku s klientom, vytvorenia dôveryhodnej atmosféry s ním v procese pracovného kontaktu, účastníci si osvojujú prístupy konštruktívneho urovnávania konfliktov, spôsoby formulovania odmietnutí bez vyvolania pocitu krivdy u klienta a pod.

Psychologická pomoc bankovým pracovníkom druhej skupiny – **špecialistom aktívneho pracovného veku**, ktorí prišli z iných profesionálnych sfér:

- V prvej etape obsahuje rad opatrení zameraných na formovanie ich psychologической prípravenosti na proces svojej reprofesionalizácie. Zisťujú sa osobitosti i spoločné aspekty podmienok a požiadaviek tej profesie, z ktorej prišli a novej práce v banke. Základný dôraz sa kladie na odhalenie možností nadväznosti a pozitívneho prenosu skúseností z jednej profesie do druhej. Také možnosti spravidla poskytujú sformované intelektové schopnosti, organizátorské návyky, vypracovaný individuálny štýl práce a pod.

- V druhej etape sa uskutočňuje formujúca práca

s cieľom zvýšiť sebahodnotenie a sebadôveru špecialistov tejto skupiny. Dáva sa im rad podnetov, aby si uvedomili svoje pozitívne napredovanie v priebehu reprofesionalizácie a začleňovania sa do novej profesionálnej oblasti. Počas výcviku sa rozohrávajú situácie, v ktorých môžu ľudia prejavíť a upevniť svoju úspešnosť, sformovať si mechanizmy profesionálneho a osobnostného sebaoprotiverenia pri osvojení si novej profesionálnej roly. Prebieha výcvik komunikačných techník styku s kolegami v snahe rozšíriť okruh pracovných kontaktov. Osobitná pozornosť sa venuje spôsobom navodzovania pozitívnej spolupráce so špecialistami, ktorí tvoria prvú bankovú skupinu a predstavujú vyšší stupeň bankovej hierarchie než „nováčikovia“. Špeciálne aktivity sa venujú tomu, aby si účastníci osvojili spôsoby vzájomného chápania sa a pozitívneho prijatia jestvujúcich odlišností medzi nimi vo vedomostiach, hodnotách, prístupoch k riešeniu problémov, štýloch myslenia a spôsoboch práce.

- V tretej etape si účastníci osvojujú techniky rozvoja operačnej a dlhodobej pamäti, spôsoby práce s textami a spôsoby aktivizácie rozumovej činnosti. Skrátka preberajú sa technológie rýchleho a efektívneho nadobudnutia nových vedomostí, ktoré sú základom osvojovanej bankovej profesie, a tiež sa dotýkajú problému profesionálnej adaptácie a spôsobov jej optimalizácie. Psychologická pomoc bankovým pracovníkom danej skupiny takto urýchľuje proces ich adaptácie a umožňuje im preventívne sa vyhnúť možným psychologickým kolíziám, vyvolaným rýchlym znížením sebahodnotenia, vysokou napätosťou, úsilím ponechať si „zadné dvierka“ a pod.

Psychologická pomoc pracovníkom bánk tretej skupiny, t.j. mladým pracovníkom, má tiež tri etapy:

- V prvej etape sa pre nich organizuje cyklus psychologických konzultácií a výcvikov zameraných na formovanie psychologickéj ochrany a návykov bezpečného pracovného styku v extrémnej situácii. Špeciálna pozornosť sa venuje osvojeniu techník efektívneho pracovného styku ochranného charakteru: ako prerušiť kontakt s potenciálne nebezpečným partnerom, ako reagovať na ohrozenie a vydieračstvo, ako konať v prudko sa vyvíjajúcej konfliktnéj situácii a i. V niektorých prípadoch – ak je to nevyhnutné – sa v rámci výcviku prehrávajú možné extrémne situácie komunikovania s konkurentmi.

- V druhej etape psychologickéj pomoci mladým bankovým pracovníkom sa organizujú praktické aktivity na ich prípravu na kultúrny pracovný kontakt bez známok sily, ale zameraným na partnerstvo a spoluprácu. Demonstrujú sa špeciálne rokovacie techniky, ktoré umožňujú dosiahnuť želaný výsledok za krátky čas, diskutuje sa o hlavných etických hodnotách bankovej profesie, popisujú sa pravidlá pracovnej etikety.

- V tretej etape sa pre mladých pracovníkov organizujú špeciálne cykly prednášok, seminárov a výcvikov. V nich sa rozoberajú otázky riadenia a vedenia, formovania efektívneho bankového štýlu profesionálnej činnosti a konania, pracovnej konfliktológie, psychológie hierarchie, antistresového programu a pod.

Ak sa vo vzdelávacom cykle využívajú psychotechnológie rozpracované zahraničnými psychológmi, mali by sa domácim poslucháčom predkladať v adaptovanej forme, so sprievodnou analýzou možností ich uplatnenia v podmienkach domácej bankovej praxe. Ak v banke jestvuje skupina mladých manažérov, ktorí absolvovali vzdelávací kurz za hranicami, odporúča sa pre nich cyklus aktivít zameraných na aplikáciu získaných skúseností na domácu realitu.

V bankovej oblasti sa môžu – popri špeciálnych – vykonávať aj **všeobecnopsychologické** opatrenia pre všetkých pracovníkov, ktoré sa týkajú prevencie pracovných konfliktov a ozdravenia sociálnopsychologickej klímy v kolektívoch. Môžu byť dosť rôznorodé.

Relaxačné výcviky po práci. V priebehu 10 až 15 min. po skončení pracovného času psychológ uskutočňuje relaxačné procedúry za pomoci špeciálnej audiokazety. Najlepší efekt takýchto výcvikov sa môže dosiahnuť vtedy, ak bývajú pravidelne 2 až 3 razy týždenne.

Komunikačné výcviky. Približne raz za polrok by sa mali v bankách organizovať hravé stretnutia venované rozvoju komunikačnej kultúry spolupracovníkov: osvojeniu si návykov efektívneho pracovného styku, zbavovaniu sa napätia, vedenia porád, regulácie konfliktov, efektívnej obnovy síl po práci a i.

Výjazdové hravé výcviky možno uskutočniť v dňoch, keď spolupracovníci banky vycestujú na rekreáciu či do prírody. Pod vedením psychológov sa môžu uskutočniť hravé výcviky s cieľom zbaviť kolektív napätia, konsolidovať vnútrokolektívne väzby, prejavy agresivity a podráždenosti.

Miestnosti psychologickéj relaxácie by mali byť zriadené v každom peňažnom ústave s využitím vhodnej hudby, rozličných technických vymožeností na relaxáciu vizuálnej psychotechniky (napríklad špeciálnych audio a videokaziet).

Anonymné dotazníky medzi pracovníkmi sú vhodné preto, aby jestvovala neustála spätná informovanosť o ich pocitoch v práci, ich vzájomných vzťahoch, názoroch na opatrenia vykonané vedením a pod. Na základe analýzy výsledkov takýchto dotazníkov – názorov je možné rozšíriť rozsah antistresových opatrení v banke v súlade s práním pracovníkov.

FORMOVANIE PEŇAŽNEJ ZÁSObY NA SLOVENSKU V ROKOCH 1993–1997

(III. ČASŤ)

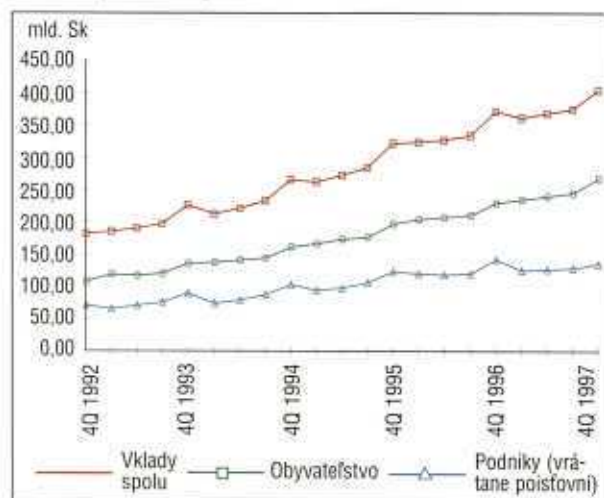
Ing. Zora Komínková, PhD.

Inštitút menových a finančných štúdií, Národná banka Slovenska

Sektorová štruktúra vkladov a jej vplyv na vývojovú dynamiku M2

V rámci M2 možno identifikovať špecifické charakteristiky v držbe peňazí podľa hlavných sektorov, podieľajúcich sa na tvorbe peňažnej zásoby v ekonomike SR – t.j. sektora obyvateľstva a podnikov¹. Podiel obyvateľstva na celkovom úhrne vkladov (súčtu neterminovaných a terminovaných vkladov a vkladov v cudzej mene) ku koncu roka 1997 predstavoval 66,4 %, podiel podnikateľského sektora 33,6 % (z toho bolo 29,2 % vkladov podnikov 4,4 % vkladov poisťovní). Podiel oboch sektorov na obežive sa predpokladá v pomere 70 % v držbe obyvateľstva, 30 % v držbe podnikov.² Ku koncu roka 1997 tak podiel obyvateľstva na tvorbe celkovej peňažnej zásoby M2 predstavoval 66,7 % a podiel podnikového sektora 33,3 %.

Graf 1 Vývoj vkladov v SR podľa hlavných sektorov
(v mld. Sk)

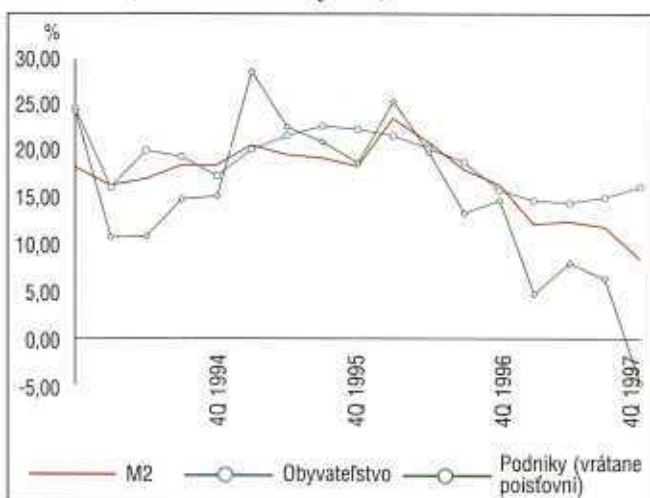
¹V rámci podnikového sektora sledujeme aj vklady poisťovní, ktorých samostatný rozbor by pri ich nízkych úrovniach zatiaľ nemal podstatnejší interpretačný význam.

²V ďalšej analýze sa týmito najužším peňažným agregátom nebudeme zaoberať, pretože vývoj obeživa bol v sledovanom období zasiahnutý viacerými šokovými vplyvmi administratívneho charakteru a hodnotenie jeho vývojovej dynamiky z hľadiska identifikácie spotrebných (výdavkových) zvyklostí našich ekonomických subjektov by zatiaľ neprineslo významnejšie zistenia: v roku 1993 to boli efekty rozdelenia bývalej ČSFR a spoločnej meny, delenia federálneho obeživa, jeho kolkovania a postupnej výmeny za nové slovenské bankovky, čo spôsobovalo nárazové

Dvojtretinový podiel obyvateľstva na peňažnej zásobe M2³ dáva tomuto sektoru určujúcu funkciu nielen na tvorbe objemov M2, ale aj na charakteristikách vývojovej dynamiky tohto agregátu. Už z agregovaných údajov grafu 1 vidno, že vývoj vkladov v oboch sektoroch je značne odlišný. Vklady obyvateľstva majú relatívne rovnomernú tendenciu k rastu. Rast vkladov v podnikovom sektore bol nerovnomernejší, so zreteľnými medziobdobiami absolútneho poklesu.

Váhy sektorových charakteristík vývoja vkladov potom zreteľne ovplyvňujú dynamiku peňažnej zásoby M2. Určujúci vplyv na trendové pohyby M2 majú vklady obyvateľstva, krátkodobé fluktuácie M2 ovplyvňuje najmä podnikový sektor (graf 2). Určujúcej trendovej funkcii vkladov obyvateľstva na vývoj M2 odporoval vývoj v druhej polovici roka 1997: v dôsledku výrazného poklesu tempa rastu vkladov podnikov, ústiaceho

Graf 2 Vplyv vkladov obyvateľstva a podnikov na dynamiku
M2 (medziročné zmeny v %)

poklesy obeživa, sprevádzajúce výkon jednotlivých krokov zavádzania samostatnej slovenskej meny.

Ďalším výrazným zásahom bolo administratívne odpísanie obeživa v objeme 6 mld. Sk k ultimu roka 1994 (17,6 % z objemu obeživa k uvedenému dátumu), ktoré možno tiež pripísať riešeniu nepresností vzniknutých z delenia federálneho obeživa podľa prijatého princípu 2:1.

³Tento podiel zodpovedá rozdeleniu sektorovej držby peňažných aktív v rámci definícií agregátu širokých peňazí vo vyspelých ekonomikách. Na Slovensku bol relatívne stabilný s výhradou, že v rokoch 1993–1996 bol o niečo nižší, podiel obyvateľstva však nikdy neklesol pod 60 %.

Tab. 1 Podiely obyvateľstva a podnikov na tvorbe hlavných foriem vkladov (v %)

	Neterminované vklady		Terminované vklady		Vklady v cudzej mene	
	Obyvateľstvo	Podniky	Obyvateľstvo	Podniky	Obyvateľstvo	Podniky
1992	34,3	65,7	78,6	21,4	84,9	15,1
1993	34,4	65,6	75,8	24,2	84,6	15,4
1994	33,1	66,9	73,6	26,4	84,1	15,9
1995	32,8	67,2	74,4	25,6	89,2	10,8
1996	35,4	64,6	73,8	26,2	85,9	14,1
1997	39,3	60,6	76,2	23,8	84,3	15,7

Prameň: Menové prehľady NBS za príslušné roky.

do ich absolútneho úbytku, sa dynamika rastu M2 odklonila od rastového trendu vkladov obyvateľstva a nadohľadla klesajúci trend.

Podobne ako pri celkových vkladoch, aj charakter vývoja troch hlavných foriem vkladov – neterminovaných, terminovaných a vkladov v cudzej mene – je závislý predovšetkým od vývoja vkladov toho sektora, ktorý má určujúci podiel na každej skupine vkladov. Sektor obyvateľstva má určujúci vplyv na vývoj terminovaných vkladov a vkladov v cudzej mene; podniky zase primárne ovplyvňujú vývoj neterminovaných vkladov (tab. 1).

Vývoj samotných podielov vkladov obyvateľstva a podnikov na jednotlivých formách vkladov závisí najmä od toho, ako sa v rámci celkovej dynamiky vkladov každého sektora formovali sektorové preferencie peňažného správania. Podrobnejšia analýza časovej štruktúry vkladov v sektore obyvateľstva a podnikov je potom vlastne kľúčom k identifikácii hlavných momentov, ktoré sa podieľali na formovaní agregovanej štruktúry vkladov na Slovensku a v konečnom dôsledku na hlavných kvalitatívnych charakteristikách peňažnej zásoby M2.

Rozdielnosť sektorových charakteristík vývoja vkladov je daná dvoma faktormi, ktoré spolu do značnej miery súvisia. Sú to jednak odlišné motivácie pre držbu peňažných zostatkov obyvateľstvom a podnikmi (rozdielne sektorové funkcie dopytu po peniazoch), jednak odlišné potreby a možnosti prístupu k úverom ako dodatočnému, resp. vonkajšiemu zdroju financovania.⁴

Motivácie obyvateľstva pre držbu peňažných zostatkov obsahujú pomerne silnú transakčnú zložku na uspokojovanie bežných výdavkov, ako aj úsporovú zložku vo funkcii uchovávateľa hodnôt (vrátane opatnostného účelu), ktorá je zvýraznená našimi súčasnými podmienkami nerozvinutého finančného trhu (nedostatočných

⁴Podiel úverov poskytnutých obyvateľstvu na celkových úveroch súkromnému sektoru je minimálny: v posledných troch rokoch sa pohyboval na úrovni okolo 5 % (v roku 1997 to bolo 5,5 %). Rozhodujúcich zhruba 95 % úverov pripadá na podniky.

možností alternatívneho umiestnenia aktív). Držba peňažných aktív v podnikovom sektore je motivovaná skôr operatívnymi transakčnými účelmi a čiastkovým zabezpečením zámerov vykrývaných v rozhodujúcej miere úverovými zdrojmi.⁵ Oba sektory potom primerane situácii na peňažnom trhu využívajú určitý podiel zo svojich vkladov na špekulačné účely, realizované v atraktívnych rozdieloch úrokových sadzieb z rozličných typov terminovaných vkladov.

Vklady obyvateľstva

Podľa údajov tab. 2 sa v štruktúre vkladov obyvateľstva posilnili jej priaznivé charakteristiky – relatívne stabilný, zhruba dvojtretinový podiel si udržiavali korunové terminované vklady, výrazne, nie však extrémne sa posilnila zložka vkladov v cudzej mene; na druhej strane poklesol podiel neterminovaných vkladov. Avšak ani tieto údaje priamo nezaručujú, že tu skutoč-

Tab. 2 Štruktúra vkladov obyvateľstva

	Vklady spolu		Neterminované vklady		Terminované vklady		Vklady v cudzej mene	
	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%
1992	110,1	100,0	26,5	24,1	72,9	66,2	10,7	9,7
1993	137,5	100,0	31,3	22,8	82,1	59,7	24,1	17,5
1994	161,8	100,0	31,5	19,5	98,0	60,6	32,3	20,0
1995	198,5	100,0	37,4	18,8	125,7	63,3	35,4	17,8
1996	230,5	100,0	46,2	20,0	148,4	64,4	35,9	15,6
1997	268,6	100,0	46,2	17,2	182,8	68,1	39,6	14,7

Prameň: Menové prehľady NBS za príslušné roky.

ne došlo k podstatnejšej redukcii transakčnej zložky peňazí v prospech menej likvidných zložiek.

Z tab. 3 vidno, že dlhodobé vklady sa vyznačovali permanentnou tendenciou k rastu s výrazným skokom v roku 1995. To sa prejavilo aj v markantnom zvýšení ich podielu na celkových terminovaných vkladoch obyvateľstva (17,4 % ku koncu roka 1997). Treba však pripomenúť, že bezkonkurenčne rozhodujúci podiel (na úrovni okolo 90 %) tu majú vklady stavebného sporenia.⁶

Na druhej strane vidíme, že najvyšší podiel na terminovaných vkladoch obyvateľstva mali trvale krátkodobé

⁵Motivácie držby peňažných aktív v podnikoch v zásade najlepšie vysvetľuje teória portfólia. Aj v štandardných podmienkach však platí, že peňažné správanie malých podnikov s obmedzenými možnosťami prístupu k úverovým zdrojom a slabou angažovanosťou na kapitálovom trhu má črty podobné skôr správaniu obyvateľstva.

⁶Stimuly k tvorbe vkladov stavebného sporenia sa nezakladajú na preferenčnej úrokovej sadzbe, napokon ani na štátnej cieľovej prémii vo výške 30 % ročne (maximálne však 6000 Sk), ale predovšetkým na možnosti čerpania medziúveru v priebehu sporenia. (Zo štatistického hľadiska tento motivačný systém v podstate znemožňuje jednotnú kalkuláciu výnosnosti týchto vkladov.)

Tab. 3 Časová štruktúra korunových terminovaných vkladov obyvateľstva

	Terminované vklady spolu		Krátkodobé vklady		Strednodobé vklady		Dlhodobé vklady	
	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%
1992	73,1	100,0	36,7	50,2	29,9	40,9	6,5	8,9
1993	82,2	100,0	40,2	48,9	35,4	43,1	6,6	8,8
1994	98,2	100,0	46,6	47,5	44,3	45,1	7,3	7,4
1995	126,1	100,0	55,5	44,0	51,9	41,2	18,7	14,8
1996	148,6	100,0	66,1	44,5	58,7	39,3	23,8	16,0
1997	182,7	100,0	93,6	51,2	57,3	31,4	31,7	17,4
1998*	190,7	100,0	108,6	56,9	49,8	26,1	32,3	16,9

* 1. štvrťrok. Prameň: Banková štatistika vkladov a úverov NBS; vlastné prepočty.

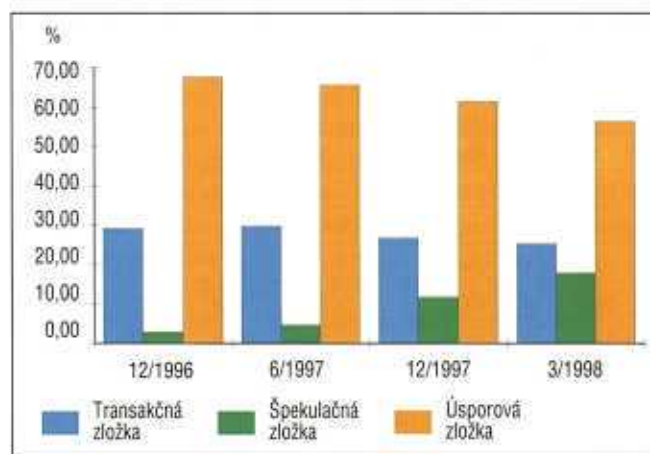
vklady (do 1 roka). Tento podiel (okrem východiskového stavu z konca roka 1992) až do roku 1996 iba mierne prevyšoval podiel strednodobých vkladov, ku koncu roka 1997 však rozdiel medzi podielmi oboch skupín vkladov predstavoval 20 bodov v prospech krátkodobých vkladov a za prvé tri mesiace roku 1998 sa zvýšil o ďalších 10 bodov. Varovne je, že ak medziročný pokles 1997/1996 strednodobých vkladov predstavoval 1,4 mld. Sk, iba za prvý štvrťrok 1998 sa tieto vklady znížili o 7,5 mld. Sk. To už možno považovať za významnú zmenu v peňažnom správaní obyvateľstva, pokiaľ ide o udržiavanie určitého stabilného objemu „opatrnostnej“ peňažnej rezervy.

Pri bližšom pohľade na údaje z roku 1997 (tab. 3) vidíme, že celý ročný prírastok terminovaných vkladov obyvateľstva sa realizoval čiastočne v dlhodobých, predovšetkým však v krátkodobých vkladoch pri absolútnom odleve strednodobých vkladov. Informáciu o tom ako obyvateľstvo realizovalo svoje peňažné preferencie v rámci samotnej skupiny krátkodobých vkladov poskytuje tab. 4. Až do roku 1996 rozhodujúci podiel (na úrovni okolo 90 %) tu mali vklady do 1 roka a vklady s kratšou viazanosťou nehrali podstatnejšiu úlohu. V priebehu (najmä druhej polovice) roka 1997 však podiel vkladov do 1 roka prudko poklesol na koncoro-

ných 62 %, čo znamená, že takmer 40 % krátkodobých terminovaných vkladov obyvateľstva sa realizovalo vo veľmi krátkodobých vkladoch. Najväčší nárast pritom zaznamenali vklady s časovou viazanosťou do 7 dní (s medziročným indexom rastu 1960) a vklady do 1 mesiaca (s indexom rastu 2209) a až s veľkým odstupom nasledovali vklady do 3 mesiacov (index 86). Pri ostatných vkladoch tejto skupiny nedošlo k významnejším medziročným zmenám.

Pri hodnotení fenoménu prudkého nárastu krátkodobých terminovaných vkladov obyvateľstva sa v roku 1997 dala stále konštatovať jedna dôležitá skutočnosť: v absolútnych objemoch si v rámci tejto skupiny vkladov udržiavali pomerne stabilnú úroveň

vklady s najdlhšou časovou viazanosťou – t.j. vklady do 1 roka. Situácia sa podstatne zmenila v prvom štvrťroku 1998. Pokračujúci rast veľmi krátkodobých vkladov (podiel vkladov do 7 dní až do 3 mesiacov dosiahol v marci spolu 47,1 %) sa už výrazne realizoval aj na úkor odčerpávania vkladov do 1 roka, ktorých podiel sa iba v priebehu týchto troch mesiacov znížil o 13 bodov (na 48,5 %).

Graf 3 Motivačná štruktúra peňažného správania obyvateľstva (1997–Q1/1998)

Tab. 4 Časová štruktúra krátkodobých terminovaných vkladov obyvateľstva v roku 1997

	Do 7 dní			Do 1 mesiaca			Do 3 mesiacov			Do 6 mesiacov			Do 1 roka		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Január	0,1	0,2	9,56	0,9	1,4	9,31	2,9	4,3	6,56	4,6	6,8	7,29	58,1	87,1	8,61
Marec	0,1	0,2	11,94	1,3	1,9	10,11	3,2	4,7	7,13	4,7	6,9	7,87	58,0	86,1	9,82
Jún	0,9	1,3	16,07	3,4	4,8	15,12	3,3	4,7	7,94	4,6	6,6	8,12	58,1	82,4	9,92
September	1,6	1,9	18,60	9,6	12,5	15,70	3,9	5,1	11,47	4,5	5,9	8,76	57,1	74,5	10,11
December	3,1	3,3	19,26	21,9	23,4	16,36	5,4	5,7	13,30	4,8	5,7	9,63	58,2	62,1	10,28
Marec 1998	7,5	6,9	18,50	30,9	28,5	18,80	12,7	11,7	19,12	4,3	4,0	10,06	52,7	48,5	10,50

(1) Objem v mld. Sk; (2) Podiel na krátkodobých terminovaných vkladoch obyvateľstva (v %); (3) Priemerná mesačná úroková miera (v %). Prameň: Banková štatistika NBS, vlastné prepočty.

Tab. 5 Motivačná štruktúra peňažného správania obyvateľstva (1997–Q1/1998)

	Transakčná zložka	Špekulačná zložka	Úsporová (opatrnosť) zložka
December 1996	29,4	3,1	67,5
Jún 1997	29,9	4,6	65,5
December 1997	26,8	11,8	61,4
Marec 1998	25,5	18,2	56,3

Ak prepočítame motivačné zložky peňažného správania obyvateľstva podľa schémy použitej pre celý súkromný sektor⁷, dospejeme k výsledkom v tab. 5 (a graf 3). Dynamický presun záujmu o rýchlo dosiahnuteľné výnosy z krátkodobých vkladov podstatne potlačil predovšetkým úsporové, ale aj transakčné motivácie v peňažnom správaní obyvateľstva. Podiel špekulačnej zložky výrazne vzrástol už v roku 1997 a ešte prudšiu dynamiku zaznamenal v 1. štvrtroku 1998, keď sa zvýšil o ďalších 6,4 bodu, t.j. o 2/3 jeho nárastu za celý predchádzajúci rok.

Tab. 6 Štruktúra vkladov podnikov (vrátane poisovní)

	Vklady spolu		Neterminované vklady		Terminované vklady		V cudzej mene	
	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%
Q4 1992	72,6	100,0	50,8	70,0	19,9	27,4	1,9	2,6
Q2 1993	72,7	100,0	43,0	59,1	24,5	33,7	5,2	7,1
Q4 1993	90,4	100,0	59,8	66,1	26,2	29,0	4,4	4,9
Q2 1994	80,8	100,0	46,1	57,1	29,8	36,9	4,9	6,1
Q4 1994	104,4	100,0	63,3	60,6	35,0	33,5	6,1	5,9
Q2 1995	99,3	100,0	57,3	57,7	37,1	37,4	4,9	4,9
Q4 1995	124,2	100,0	76,5	61,2	43,4	34,9	4,3	3,9
Q2 1996	119,3	100,0	65,9	55,2	48,8	40,9	4,6	3,9
Q4 1996	142,9	100,0	84,2	58,9	52,8	36,9	5,9	4,2
Q2 1997	129,1	100,0	61,3	47,5	60,2	46,6	7,6	5,9
Q4 1997	137,3	100,0	71,2	51,9	57,6	42,0	8,5	6,2

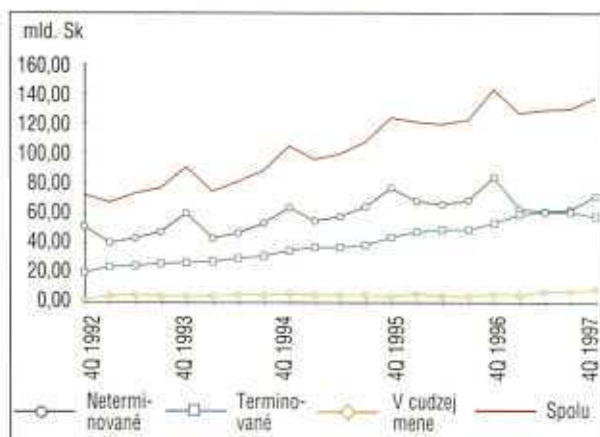
* 1. štvrtrok. Prameň: Banková štatistika vkladov a úverov NBS; vlastné prepočty.

Tab. 7 Časová štruktúra terminovaných vkladov podnikov (údaje k ul-timu roka)

	Terminované vklady spolu		Krátkodobé vklady		Strednodobé vklady		Dlhodobé vklady	
	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%	mld. Sk	%
1992	73,1	100,0	36,7	50,2	29,9	40,9	6,5	8,9
1993	82,2	100,0	40,2	48,9	35,4	43,1	6,6	8,8
1994	98,2	100,0	46,6	47,5	44,3	45,1	7,3	7,4
1995	126,1	100,0	55,5	44,0	51,9	41,2	18,7	14,8
1996	148,6	100,0	66,1	44,5	58,7	39,3	23,8	16,0
1997	182,7	100,0	93,6	51,2	57,3	31,4	31,7	17,4
Q1 1998	190,7	100,0	108,6	56,9	49,8	26,1	32,3	16,9

* 1. štvrtrok. Prameň: Banková štatistika vkladov a úverov NBS; vlastné prepočty.

Graf 4 Vývoj vkladov podnikovej sféry* (v mld. Sk)

*spolu podniky a poisfovné

Vklady podnikov

Podiel podnikov na tvorbe vkladov a celkovej peňažnej zásoby M2 predstavuje približne jednu tretinu. Význam vkladov podnikov pre formovanie trendu M2 je preto podstatne menší ako vkladov obyvateľstva.

Jedinou skupinou vkladov, ktorých vývoj je determinovaný v rozhodujúcej miere podnikmi, sú neterminované vklady s približne 60-percentným podielom podnikovej sféry meraným ku koncu jednotlivých rokov. Treba však brať do úvahy určité nadhodnotenie tohto podielu vzhľadom na nerovnomerný vývoj neterminovaných vkladov podnikov, ktorých objemy vrcholili práve koncom roka a potom sa znižujú⁸.

Pre hodnotenie štruktúry vkladov podnikov preto ako relevantnejšie vyznievajú údaje z polovice roka (resp. ku koncu júna), ktoré neobsahujú cyklickú zložku pohybu neterminovaných vkladov. Z prehľadu v tab. 6 vidno, že v absolútnych aj relatívnych hodnotách (s výnimkou druhého polroka 1997) hlavnou zložkou vkladov podnikov boli neterminované vklady. Podiel terminovaných vkladov sa však permanentne zvyšoval. Úloha vkladov v cudzej mene v porovnaní so sektorom obyvateľstva je napriek ich rýchlemu rastu podstatne menšia.

Prí rastúcich objemoch terminovaných vkladov nás opäť zaujíma, ako sa v podnikovom sektore vyvíjala ich časová štruktúra: do akej miery sa tu prejavil význam faktora sporenia a vytvárania určitých dlhodobějších rezervných fondov a ako podniky reagovali na dynamický rast úrokových mier v roku 1997. Z tab. 7 vidíme, že od roku 1993

⁷Pozri II. časť tohto príspevku. (Biatic 9/98, tab. 4).

⁸Je to dané prevádzkovými charakteristikami fungovania podnikovej sféry a finančnými procesmi: zvýšená akumulácia podnikových príjmov ku koncu roka spôsobuje výrazný nárast neterminovaných vkladov, zatiaľ čo plnenie daňových povinností ku koncu marca sa odzrkadľuje v poklese týchto vkladov v prvom štvrtroku nasledujúceho roka.

Tab. 8 Štruktúra krátkodobých terminovaných vkladov podnikov v rokoch 1996–1997:

	Do 7 dní		Do 1 mesiaca		Do 3 mesiacov		Do 6 mesiacov		Do 9 mesiacov		Do 1 roka	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
December 1995	3,73	18,30	5,18	25,42	2,57	12,61	3,50	17,17	0,90	4,42	7,07	34,69
Jún 1996	4,22	14,80	9,96	34,94	4,49	15,75	2,51	8,80	0,80	2,81	6,43	22,55
December 1996	0,70	2,15	15,44	47,49	6,90	21,22	3,17	9,75	0,49	1,51	5,77	17,75
Jún 1997	6,67	17,18	15,88	40,91	3,10	7,99	6,01	15,48	0,43	1,11	6,40	16,49
December 1997	5,02	12,67	23,59	59,53	4,46	11,25	1,51	3,84	0,21	0,53	4,81	12,14
Marec 1998	7,85	15,58	20,60	40,89	5,99	11,89	10,18	20,21	0,22	0,44	5,55	11,02

(1) Objem v mld. SK; (2) Podiel na krátkodobých terminovaných vkladoch obyvateľstva (v %); (3) Priemerná mesačná úroková miera (v %). Prameň: Banková štatistika NBS, vlastné prepočty.

dominuje v terminovaných vkladoch podnikov krátkodobá zložka⁹, a to oveľa výraznejšie ako v prípade vkladov obyvateľstva. Ďalším markantným rozdielom v porovnaní so sektorom obyvateľstva je v podstate zanedbateľná úroveň dlhodobých vkladov podnikovej sféry.

Menej dramaticky ako v sektore obyvateľstva sa v podnikovej sfére prejavil aj efekt rýchleho rastu úrokových mier z krátkodobých terminovaných vkladov z roku 1997, pretože podniky v predchádzajúcom období bežnejšie využívali (veľmi) krátkodobé vklady (tab. 8). Už od roku 1996 tu dominujú vklady s viazanosťou od 7 dní do 3 mesiacov, s absolútnou prevahou vkladov do jedného mesiaca. Podiel skupiny vkladov do jedného roka sa postupne redukoval na 11,02 % v marci 1998.

Záver

Vývoj peňažnej zásoby na Slovensku od roku 1997 ukazuje, že pod navonok pozitívnym trendom vo formovaní štruktúry súhrnného agregátu M2 – hodnoteným na základe formálneho predpokladu, že so zvyšovaním podielu jeho menejlikvidnej zložky (kvázipeňazí) sa zlepšujú vlastnosti stability celkovej peňažnej zásoby v ekonomike – pôsobí výrazný trend k zhoršovaniu časovej štruktúry tohto agregátu.

Analýza časovej a sektorovej štruktúry peňažnej zásoby v SR za obdobie 1993–1997 ukázala, že v dôsledku prudkého rastu úrokových mier z veľmi krátkodobých terminovaných vkladov z roku 1997 sa v štruktúre terminovaných vkladov (ako hlavnej zložky kvázipeňazí) prudko zvýšil podiel krátkodobých vkladov a v ich rámci vkladov uložených na obdobie kratšie ako jeden rok.

Rozhodujúci vplyv na tento vývoj malo obyvateľstvo, jednak vzhľadom na jeho dvojtretinový podiel na zdrojoch celkovej peňažnej zásoby, jednak vzhľadom na zásadný obrat v jeho peňažnom správaní smerom k masovému presúvaniu menej výnosných vkladov (neterminovaných vkladov, ale v rastúcej miere aj strednodobých vkladov a vkladov s ročnou výpovednou lehotou) do vkladov s krátkou dobou viazanosti od druhej polovice roka 1997.

Zhoršovanie časovej štruktúry vkladov znamená aj zhoršovanie kvality zdrojov na úverové aktivity obchodných bánk. Vedľajším produktom tohto vývoja sú

vysoké objemy priebežne vyplácaných úrokov, ktoré sú dodatočným zdrojom rastu peňažnej zásoby v ekonomike, a tým aj faktorom potenciálne ohrozujúcim plnenie menovopolitických cieľov NBS v oblasti regulácie ponuky peňazí.

Mikroekonomické súvislosti (zmeny v peňažnom správaní subjektov reálnej ekonomiky, ako aj politika obchodných bánk v riadení aktív a pasív, determinujúca úroveň trhových úrokových mier) môžu teda značne pozmeniť vnútorné charakteristiky súhrnného agregátu peňažnej zásoby a vniesť do jeho štruktúry značnú mieru nestability a rizikových momentov. Súhrnné agregáty peňažnej zásoby (vytvárané „napočítavacou“ technikou) sú dôležitou štandardnou súčasťou metodologického inštrumentária každej centrálnej banky. Keďže však nie sú schopné obsiahnuť mikroekonomické súvislosti pôsobiace na ich formovanie, je žiaduce, aby sa popri tomto štandardnom meraní peňažnej zásoby rozvíjali aj alternatívne prístupy s väčším dôrazom na sektorové charakteristiky peňažného správania.

Výsledky uskutočnenej analýzy dávajú podnet na rozpracovanie alternatívnych mier peňazí pre podmienky Slovenska, čo by mohlo byť predmetom ďalšieho výskumu v tejto oblasti.¹⁰ Peňažné agregáty konštruované s dôrazom na motivačné aspekty držby finančných aktív by mohli prispieť k identifikácii niektorých relevantných faktorov a skutočností, ktoré sa nedajú interpretovať v rámci štandardnej analýzy peňažnej zásoby M2.

⁹Unikátnosť stavu k ultimu roka 1992 súvisí zrejme predovšetkým s rozličnými peňažnými operáciami podnikovej sféry tesne pred rozdelením bývalej ČSFR, ale aj s nejasnými vyhládkami a očakávaniami okolo ekonomického vývoja v samostatnej SR od roku 1993.

¹⁰Poučným príkladom sektorovej analýzy agregátu širokých peňazí na skúsenostiach Veľkej Británie sú štúdie R. Thomasa. Pozri: THOMAS, R.: Understanding Broad Money. Bank of England. Working Papers 36/1992, No 2.; THOMAS, R.: The Demand for M4: A Sectoral Analysis. Part 1 – Personal Sector. Bank of England. Working Paper Series No 61, June 1997.; THOMAS, R.: The Demand for M4: A Sectoral Analysis. Part 2 – The Corporate Sector. Bank of England. Working Paper Series No 62, June 1997. Iný pozoruhodný prístup predstavuje indexová metóda, ako napríklad Divisiove indexy opísané v práci: FISHER, P.–HUDSON, S.–PRADHAN, M.: Divisia Measures of Money. Bank of England. Quarterly Bulletin, May 1995, str. 240–255.

AKTIVITY POĽNOBANKY V AGROKOMPLEXE

Michal Štefánek
Poľnobanka, a. s.

Poľnobanka, a. s., Bratislava vznikla pred ôsmimi rokmi, 26. júna 1990. Oficiálne začala svoju činnosť 1. januára 1991. Bola prvou neštátnou bankou na Slovensku po novembri 1989. Ako súkromná banka začala v porovnaní s vtedajšími štátnymi peňažnými ústavmi uplatňovať nový prístup ku klientom. Zásluhou kvalitných a pružných služieb si získala ich priazeň, ale aj dobré meno v bankovom sektore Slovenska. Významným ocenením úrovne banky bol v roku 1993 akcionársky vstup Európskej banky pre obnovu a rozvoj so sídlom v Londýne do Poľnobanky s podielom 20 %. Podobne možno hodnotiť aj vstup dvoch talianskych finančných skupín, Unicredito a Finest do Poľnobanky v roku 1996 so spoločným podielom 15 %. Najväčším akcionárom Poľnobanky je Slovenská poisťovňa, a. s., s podielom 32,76 %. Štvoricu najväčších akcionárov dopĺňa Ministerstvo pôdohospodárstva SR s podielom 8,32 %.

Podľa výšky základného imania je Poľnobanka na treťom mieste na Slovensku, hneď za Všeobecnou úverovou bankou a Slovenskou sporiteľňou.

Poľnobanka má 36 obchodných miest: 16 filiálok, 19 zastupiteľstiev (expozítúr) a zahraničnú reprezentáciu v Prahe.

Odvetvie pôdohospodárstva v popredí

Poľnobanka vzišla z odvetvia poľnohospodárstva a potravinárstva. Postupne, aj vzhľadom na nevyhnutnosť rozloženia podnikateľského rizika, sa zmenila na univerzálnu banku. Odvetvie pôdohospodárstva je však stále v popredí jej pozornosti, pretože každoročne smeruje do neho približne 30 % úverov banky. Úverová angažovanosť v primárnom poľnohospodárskom sektore tvorí 15 % a v potravinárstve takisto 15 %.

Vo vzťahu k pôdohospodárstvu uplatňuje banka niekoľko princípov. Napriek zložitosti ekonomických podmienok presadzuje napríklad princíp lacných zdrojov, pri ktorom využíva špeciálne zdroje, „linky“, ktoré znižujú úrokové náklady. Z hľadiska stability je dôležitý princíp akceptácie dodávateľsko-odberateľských vzťahov, banka financuje predovšetkým stabilizované projekty, založené na dlhodobosti týchto vzťahov.

Komplexný systém financovania

Poľnobanka vytvorila komplexný systém financovania prevádzkových potrieb poľnohospodárskych

podnikov a spracovateľov – klientov banky. Tento systém vychádza z kombinácie krátkodobých prevádzkových úverov, ktorými sa financujú predovšetkým štandardné potreby počas hospodárskeho roka, zelených úverov, umožňujúcich predovšetkým financovanie jarých a jesenných prác a eskont-

ných úverov (poľnohospodárskych zmeniek), ktoré zabezpečujú poľnohospodárom okamžité platby za dodanú produkciu. Systém je náročný na riadenie úverových rizík, na druhej strane však významne prispieva k zvyšovaniu úrovne finančného riadenia hospodárskej činnosti poľnohospodárskych podnikov.

Základným úverovým pilierom sú krátkodobé prevádzkové úvery, ktoré zabezpečujú plynulú prevádzku podniku počas roka medzi jarými prácami a žatvou a v zimnom období. Tieto úvery tvoria približne 40 % z úverovej angažovanosti banky v odvetví poľnohospodárstva a spracovateľského priemyslu.

Na financovanie jarých a jesenných prác, keď krivka potrieb cudzích zdrojov významne vzrastá, sú zamerané tzv. zelené úvery, ku ktorým majú prístup predovšetkým poľnohospodárske podniky. V rámci odbytovej integrácie sú do sústavy zelených úverov začlenené i poľnonákupy a spracovatelia, ktorí dodávajú poľnohospodárom osivá, sadivá a agrochemikálie. Tento systém významne rozvíja dlhodobé dodávateľsko-odberateľské vzťahy. Od roku 1993 poskytla Poľnobanka zelené úvery vo výške približne

3 mld. Sk, z väčšej časti so zárukou Slovenskej záručnej banky.

Rozhodujúcim obdobím pre splatenie záväzkov poľnohospodárskych podnikov je obdobie po žatve. Na to využíva banka systém tzv. preferovaných poľnohospodárskych zmeniek, ktoré zabezpečujú poľnohospodárom okamžitú platbu za tovar, dodaný poľnohospodárom alebo spracovateľovi. Poľnobanka poskytuje eskontný úver (odkúpuje zmenku od poľnohospodára). Túto zmenku potom odkupuje Národná banka Slovenska za diskontnú sadzbu (reeskont zmenky). Tento systém považuje banka za významný nástroj nepriamej poľnohospodárskej politiky. Umožňuje poskytovať eskontné úvery približne za úrokovú sadzbu 12,5–13,2 % p. a.

Poľnobanka postupne zvyšuje stav eskontných úverov; v roku 1995 to bolo 400 miliónov Sk, o rok neskôr 900 miliónov Sk, vlni približne 1 miliarda Sk. Banka plne využíva eskontné úvery aj v tomto roku s predpokladom, že objem eskontu zmeniek do agrosektora zvýši. Prostredníctvom preferovaných poľnohospodárskych zmeniek, ktoré pozitívne ovplyvňujú cash flow, príjem peňazí, agrosektora, poskytl poľnohospodárom doteraz približne 10 miliárd Sk s bezkonkurenčne najnižšou úrokovou sadzbou (maximálne 13,2 %) v porovnaní s krátkodobými úvermi.

Záložné listy

Poľnobanka sa aktívne podieľa na tvorbe agrárnej politiky štátu. Úzko spolupracuje s Ministerstvom pôdohospodárstva SR (MP SR), Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou (SPPK), Štátnym fondom trhovej regulácie, Štátnym podporným fondom pôdohospodárstva a potravinárstva SR, ako aj s tímom agrobiznisu Európskej banky pre obnovu a rozvoj. Najnovšou aktivitou banky, ktorá sa zrodila za koordinácie MP SR a SPPK, je systém speňaženia poľnohospodárskej produkcie prostredníctvom úverov na skladiskové záložné listy. Jeho hlavný význam pre prvovýrobcov spočíva v tom, že prakticky hneď po uskladnení produkcie v tzv. verejnom sklade dostanú za ňu časť finančných prostriedkov, potrebných na založenie novej úrody. Celá úverová operácia trvá oproti štandardným úverovým postupom kratší čas.

Skladiskový záložný list je potvrdením o prevzatí tovaru na skladovanie vo verejnom sklade na základe zmluvy o skladovaní. Vydať ho môže len právnická osoba, ktorá prevádzkuje verejný sklad, a to na zrno obilnín vrátane kukurice, olejnaté semená, semená strukovín, cukor a zemiaky jedlé neskoré. Prvý takýto úver poskytla Poľnobanka 27. júla svoj-

mu dlhoročnému klientovi, Poľnohospodárskemu družstvu v Šamoríne. Išlo o vôbec prvé overenie tohto systému speňaženia poľnohospodárskej produkcie na Slovensku. Prostredníctvom tohto úverového produktu poskytnú poľnohospodárom v hospodárskom roku 1998–1999 približne 600 miliónov Sk. Poľnobanka bude úvery tohto typu poskytovať za zvýhodnenú úrokovú sadzbu tak, aby klienti mohli v maximálnej miere využiť systém bonifikácie úrokov na podporu zavedenia tohto produktu. Táto bonifikácia môže dosiahnuť až 12 %. Je predpoklad, že práve Poľnobanka bude poskytovať najlacnejšie zdroje na nadobudnuté záložné listy.

Exportné úvery

Ďalším krokom v komplexnom systéme je financovanie exportných aktivít prostredníctvom exportných úverov (exportné zmenky), napríklad pri vývoze potravinárskych výrobkov. Tieto zmenky sa môžu vystaviť na hotové výrobky a tovar vyrobený v SR a dodávaný do zahraničia vrátane takého tovaru, ktorý je určený na poskytovanie služieb, prípadne už na vzniknuté pohľadávky z uskutočneného exportu, alebo na nákup domácich materiálov, surovín a polotovarov nevyhnutných na výrobu finálneho výrobku v Slovenskej republike a dodávaného do zahraničia. Lehota splatnosti exportnej zmenky je minimálne 44 dní a maximálne 180 dní. Úroková sadzba je 1,3-násobok diskontnej sadzby, čo je v súčasnosti 11,44 % p.a.

Spoločné úverové programy

Na zlepšenie zahraničnoobchodnej bilancie agrosektora a podporu uplatnenia poľnohospodárskej produkcie na zahraničných trhoch poskytla banka v rámci spoločného programu s EXIM Bankou SR exportné úvery spolu za 300 miliónov Sk s úrokovou sadzbou 11,8 %.

Banka sa významne podieľala tiež na čerpaní prostriedkov v rámci spoločného úverového programu Národnej banky Slovenska a japonskej EXIM banky. Za posledné tri roky sa stav úverov z tohto programu zvýšil približne na 2,5 miliardy Sk, z ktorých takmer 40 %, s úrokovou sadzbou od 12,05 do 13,55 %, smerovalo do agrosektora.

Okrem tohto programu využíva banka na financovanie investičných potrieb poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu lacnejšie zdroje v spolupráci so zahraničnými finančnými inštitúciami. Konkrétne ide o Americký úverový program (diskontná sadzba + 4,2 %) a Podporný úverový program na rozvoj ma-

lého a stredného podnikania (diskontná sadzba + 2,5 %).

Veľmi zaujímavý bol spoločný úverový program Poľnobanky a jej najvýznamnejšieho zahraničného akcionára, Európskej banky pre obnovu a rozvoj so sídlom v Londýne, na spolufinancovanie projektov agrobiznisu. Tento program sa skončil 30. marca tohto roka a bol určený na spoločné financovanie strednodobých a dlhodobých investičných zámerov v súkromných podnikoch v spracovateľsko-potravinárskom priemysle. Obe banky financovali v rámci neho projekty s objemom minimálne od 1 milión ECU až do 6 miliónov ECU. Klienti uzatvorili s Európskou bankou pre obnovu a rozvoj zmluvy vo výške 6,1 milióna DEM a rovnakou sumou prispela na financovanie projektov Poľnobanky. Úvery z tejto úverovej linky sa poskytli stredným podnikateľom za úrokových podmienok LIBOR + 2,5–2,7 %.

Poľnobanka plní od roku 1994 tiež dôležitú úlohu servisnej banky pre spravovanie finančných prostriedkov Štátneho podporného fondu pôdohospodárstva a potravinárstva SR. Pracovníci banky vykonávajú ekonomické analýzy žiadateľov o pôžičky z fondu, posudzujú predkladané projekty vrátane efektívnosti a reálnosti podnikateľských zámerov s dôrazom na primárne splácanie prostriedkov. Ďalej hodnotia bonitu zábezpeky, vypracúvajú príslušné zmluvy na schválenú podporu z fondu, zabezpečujú platobno-zúčtovací styk pre fond a ďalšie činnosti. Služby rozšírili tiež o hodnotenie klientov, ktorým sa poskytli pôžičky. Celkove spravujú agendu vyše 1 100 klientov fondu, ktorí dostali doteraz návratné pôžičky vo výške približne 4 miliardy Sk. Ďalších 450 miliónov Sk tvoria záruky na úvery a bonifikácie úrokov, ktoré pritiahli do rezortu úvery za vyše 1,3 miliardy Sk.

Záver

Ak pôvodne vznikla Poľnobanka ako banka pre poľnohospodárov a potravinárov, tak dnes je univerzálnou bankou so širokou paletou služieb. Svoje aktivity rozšírila napríklad aj do takých odvetví ako elektrotechnika, strojárstvo, stavebníctvo, doprava, výroba a rozvod energie a iné.

Charakteristickým znakom Poľnobanky od jej vzniku je podpora malých a stredných podnikateľov bez ohľadu na ich odvetvovú príslušnosť. Banka im ponúka špeciálne úverové programy, pre ktoré zabezpečila lacnejšie zdroje zo zahraničia i domáce zdroje. Vlni poskytla banka klientom úvery vo výške 15,1 % Sk, pričom objem zdrojov poskytnutých klientom prostredníctvom špeciálnych úverových programov zvýšila 2,6-krát.

Široké spektrum služieb ponúka Poľnobanka aj občanom – fyzickým osobám. Vyhľadávané sú aj vkladové listy Poľnobanky s výhodnými úrokovými sadzbami. Bilančná suma banky prekročila v minulom roku po prvýkrát hranicu 30 miliárd Sk. Vklady klientov dosiahli 15,4 miliardy Sk. Čistý zisk banky bol 216,5 milióna Sk, čo je o 53,8 milióna Sk viac ako v roku 1996. Na dividendách vyplátili akcionárom 75,8 milióna Sk, čo je 35 % z čistého zisku banky.

Na VIII. riadnom valnom zhromaždení akcionárov banky (10. júna 1998) označili akcionári za hlavné pozitíva v minulom roku podstatné zvýšenie aktivity na medzibankovom trhu, v zahraničnoobchodných transakciách a vzrast podielu primárnych zdrojov od individuálnej klientely. Významná bola aj podpora slovensko-talianskeho obchodu v spolupráci s talianskymi akcionármi Poľnobanky. V súčinnosti so sponzorom Cassamarca Treviso, ktorá je najvýznamnejšou súčasťou holdingu Unicredito, sprostredkovala doteraz Poľnobanka v Taliansku obchodné kontakty pre 215 našich firiem a úžitok z tejto spolupráce majú aj slovenskí turisti navštevujúci túto krajinu. Doslova medzníkom v histórii banky bolo dokončenie implementácie nového informačného systému banky na sklonku minulého roka.

V tomto roku Poľnobanka pokračuje vo zvyšovaní výkonnosti a efektívnosti činnosti a v prechode od tzv. transakčného bankovníctva na vzťahové bankovníctvo, ktoré je založené na individuálnom a komplexnom prístupe ku klientovi. V porovnaní s minulým rokom chce zvýšiť zisk o vyše 34 %. V prvom polroku tohto roka dosiahla podľa medzinárodných účtovných štandardov prevádzkový zisk 299,7 milióna Sk, čo znamená oproti rovnakému obdobiu minulého roka vzrast o 46,6 miliardy Sk. So zámerom ešte viac sa priblížiť ku klientom, bude banka pokračovať v rozširovaní siete menších pracovísk v jednotlivých regiónoch Slovenska. V tejto súvislosti pripravuje aj nové produkty „šité“ priamo na mieru klientov. Cieľom Poľnobanky je obsluha klienta v celej šírke jeho potrieb.

Tieto náročné zámery si vyžadujú aj nové prístupy v činnosti banky. Doterajšiu organizačnú a riadiacu štruktúru banky, ktorá vyhovovala v prvej etape zakladania a vývoja banky, nahrádza nový, pružnejší systém riadenia. Banka prechádza od doterajšieho „amerického“ modelu riadenia na účinnejší model nemeckého typu, ktorý sa, okrem iného, vyznačuje tým, že dozorná rada banky sa tvorí z akcionárov a predstavenstvo z výkonného manažmentu banky. Zásadne sa posilňuje postavenie a kompetencie dozornej rady.

NAJMENŠIE EURÓPSKE ŠTÁTY

Na území Európy je päť malých štátov, ktoré sú vyhľadávanou turistickou atrakciou. Tieto štáty nemajú vlastnú menu, väčšinou používajú platidlá štátov, s ktorými sú určitým spôsobom zviazané. Mince, ktoré razia, sú určené najmä zberateľom. Napriek tomu treba vedieť, akou menou sa platí na ich území a čo zaujímavé z peňažníctva ponúkajú.

Andorrské kniežatstvo

Vnútrozemský štát v Pyrenejskom pohorí s rozlohou 467 km² (176. miesto), počet obyvateľov 62 000 (183. miesto), hlavné mesto Andorra la Vella. Andorra je členom OSN. Úradný jazyk je katalánčina, používa sa aj španielčina a francúzština. Náboženstvo: rímskokatolícke.

Štátne zriadenie

Andorra má spojené hlavy štátov (suverénov) – francúzskeho prezidenta a španielskeho biskupa z Urgelu – ktorí prenášajú svoje právomoci na stálych zástupcov. Tí majú určité práva veta. Generálna rada má 28 členov volených na štyri roky a volí (od r. 1981) výkonnú radu (vládu).

Prírodné podmienky

Andorra leží vo východnej časti Pyrenej, obklopená horstvami, ktoré dosahujú výšku 3000 m. Podnebie je mierne na jar a v lete, no šesť mesiacov trvá chladné počasie, v zime so snehom.

Hospodárstvo

Hospodárstvo bolo založené zväčša na chove oviec a na ťažbe dreva. V súčasnosti sa dostáva do popredia turistický ruch, najmä rozvojom lyžiarskych stredísk a štatútom bezcolného predaja spotrebného tovaru.

História krajiny

Počiatky štátu spadajú už do 9. stor. do doby rozpadu Španielskej marky vytvorenej Karolom Veľkým. Od r. 1278 bola Andorra samostatným štátom s lénnymi vzťahmi k biskupstvu v Seo de Urgel (súčasť Barcelonského grófstva, neskôr Katalánska a Španielska) a ku grófstvu Foix (od r. 1290 zároveň i grófstvo Béarn). Oboch protektorov zastupovali v Andorre dvaja vikári. Pre toto osobitné zriadenie mala Andorra ťažkosti pri získaní medzinárodného uznania. V 70. a 80. rokoch však došlo k určitým ústavným a finančným reformám. R. 1993 bola prijatá nová ústava o úplnej nezávislosti krajiny, pričom obrana zostala pod kontrolou bývalých protektorov. V r. 1994 bol

ustanovený parlament a vláda, a Andorra vstúpila do Rady Európy.

Menové informácie

V každodennom platobnom styku sa používajú španielske a francúzske platidlá. Pre zberateľov sa razia mince: 1 diner = 100 centimov. Mince sa razia v španielskej mincovni v Madride. Ide o pestrú škálu bronzových, mednikových, strieborných, zlatých a platinových mincí (v nominálnych hodnotách 1 diner až 50 dinerov) s rôznymi motívmi. Z histórie sú známe aj papierové platidlá vydané Consell General De Les Valls D'Andorra z obdobia španielskej občianskej vojny. Mali nominálne hodnoty 1, 2, 5 a 10 pesiet a boli dané do obehu v r. 1936. Na líčnej strane bol štátny znak, slovné označenie nominálnej hodnoty a meno emitenta, na rubovej strane bol vytlačený text dekrétu č. 112 o tlači týchto platiel. Prvá emisia bola v modrej farbe, druhá v hnedej (k nej pribudla aj bankovka 50 centimov).

Lichtenštajnsko

Vnútrozemský štát v strednej Európe s rozlohou 160 km² (186. miesto), počet obyvateľov 28 400 (187. miesto), hlavné mesto Vaduz. Lichtenštajnsko je členom OSN. Úradný jazyk je nemčina. Náboženstvo: rímskokatolícke (87 %).

Štátne zriadenie

Lichtenštajnsko je monarchia na čele s kniežatom. Landtag (Krajinský snem) má 25 členom volených podľa systému pomerného zastúpenia na štyri roky. Landtag volí päťčlennú vládu a predsedu vlády.

Prírodné podmienky

Na východe kniežatstva ležia Alpy s najvyšším štítom krajiny Grauspitzom (2599 m). Západnú oblasť tvorí časť povodia rieky Rýn. Podnebie je mierne vysokohorské (alpínske).

Hospodárstvo

Lichtenštajnsko dosahuje jednu z najvyšších životných úrovní na svete. Veľký význam má turistika, bankovníctvo a malý výrobný priemysel (výrobky jemnej mechaniky).

História krajiny

R. 1719 sa spojili grófstva Schellenberg a Vaduz a vytvorili kniežatstvo pre rakúske kniežatá z rodu Lichtenštajnovcov. V r. 1723 spojenie potvrdil cisár Karol VI. a zároveň povýšil Lichtenštajnsko na ríšske kniežatstvo. V r. 1815–1866 bolo členom Nemeckého spolku. Krajinu oddeľovalo od Nemecka Rakúsko, a tak bolo Lichtenštajnsko jediným nemeckým kniežatstvom, ktoré nebolo r. 1871 pripojené k Nemeckej ríši. Od r. 1924 má Lichtenštajnsko jednotnú colnú a menovú úniu so Švajčiarskom. Krajina bola v oboch svetových vojnách neutrálna.

Menové informácie

V každodennom platobnom styku sa používajú švajčiarske platidlá. V histórii krajiny mala väčšina platidiel rakúsky pôvod. Lichtenštajnsko razilo vlastné peniaze iba za Josefa Wenzela (1748–1772) a Franza Jozefa I. (1772 až 1781); boli to strieborné 1/2 a 1 toliare a zlaté dukáty, ďalej boli v r. 1862 vyrazené vo Viedni spolkové toliare a napokon v r. 1898–1915 strieborná 1, 2 a 5 koruna a zlatá 10 a 20 koruna. V medzivojnovom období (v r. 1924) boli vyrazené mince s nominálnou hodnotou 1/2, 1, 2 a 5 frankov. V r. 1920 boli dané do obehu aj „Fürstentum Liechtenstein Gutscheine“ s hodnotou 10, 20 a 50 halierov, na líčnej strane bol zobrazený štátny znak a príslušné nápisy, na rubovej strane boli rôzne pohľady na krajinu.

Monacké kniežatstvo

Štát na francúzskej Riviére na pobreží Stredozemného mora s rozlohou 1,95 km² (190. miesto), počet obyvateľov 28 000 (186. miesto), hlavné mesto Monako – Ville. Monako je členom OSN. Úradný jazyk je francúzština, používa sa aj taliančina a monegaština. Náboženstvo: rímskokatolícke (90 %).

Štátne zriadenie

Monako je konštitučná monarchia. Zákonodarnú moc má spoločne knieža a 18-členná Národná rada volená na 5 rokov. Výkonnú moc má knieža, ktorý vymenúva štvorčlennú vládnú radu. Na jej čele stojí francúzsky štátny úradník, ktorého vyberá panovník.

Prírodné podmienky

Monako leží na skalnatom polostrove a na úzkom po-

brežnom páse. Od r. 1958 sa rozloha kniežatstva zväčšila o jednu pätinu, a to vysušovaním morského dna. Podnebie v Monaku je stredomorské.

Hospodárstvo

Monako je závislé od ziskov z nehnuteľností, bankovníctva, poisťovníctva, ľahkého priemyslu a turistického ruchu.

História krajiny

Monako dnes tvoria tri spojené mestá – Monaco, La Condamine a Monte Carlo. Pôvodne bola v staroveku na území Monaka fenická obchodná osada (10.–9. stor. pred n.l.). Súčasný názov je odvodený od chrámu Herkula Monoika, ktorý tu založili grécki osadníci v 6. stor. pred n. l. Potom územie patrilo Kartágu a Rímu. Významným sa stalo Monako až v ranom stredoveku. V 12. stor. sa stalo vlastníctvom Janovskej republiky a od r. 1297 sa jeho územie dostalo do držby janovskej patricijskej rodiny Grimaldi. V r. 1297 boli jednotlivé mestá spojené do grófstva Monako. Grófi – od r. 1454 kniežatá – z rodu Grimaldi (od r. 1715 Matignon-Grimaldi) vládnu v krajine dodnes. V r. 1524–1641 bolo Monako pod protektorátom Španielska, od r. 1641 pod ochranou Francúzska. Po Veľkej francúzskej revolúcii v r. 1789 bolo územie priamo pripojené k Francúzsku. Po viedenskom kongrese (1814 až 1815) bolo v Monaku obnovené kniežatstvo, ktoré sa dostalo pod protektorát Sardínskeho kráľovstva. R. 1861 prešlo ako polosuverénne kniežatstvo pod ochranu Francúzska, ktorému bolo prinútené odstúpiť mestá Menton a Rocca-brune. Vzťahy medzi Monakom a Francúzskom upravuje zmluva z r. 1918. Knieža Rainer III. pristúpil v r. 1962 na liberálnu ústavu.

Menové informácie

V každodennom platobnom styku sa používajú francúzske platidlá. Monako razilo vlastné mince až za Honoré II. (1604–1662). Okrem krátko obdobia španielskych vzo-

Knieža Honoré V. (1819 až 1841)
5 centimov, 1837, mincovňa Monako,
averz, reverz

rov z r. 1640 sa razili (a razia) mince podľa francúzskych vzorov a štandardov. Mincovňa v Monaku razila mince až do r. 1739. Boli to bilonové mince 5 a 10 solov (ekvivalent francúzskej mince sou), strieborné 1/4, 1/2 a 1 écu a zlatý louis d'or. Mince na líčnej strane zobrazovali portrét princa, na rubovej strane bol vyobrazený erb rodu

Grimaldi. Počas Veľkej francúzskej revolúcie boli Grimaldiovcí zvrhnutí z trónu a revolučná vláda dala do obehu zaujímavú formu platidiel (známu aj z Kanady) – hracie karty. V r. 1814 sa Grimaldiovcí opäť ujali trónu pod ochranou kráľa Sardínie, ktorého mince sa dostali do obehu spolu s francúzskymi mincami. Od r. 1860 je Monako opäť pod ochranou Francúzska. V tomto období sa razili zlaté mince 20 a 100 frankov. V r. 1924 Crédit Foncier de Monaco dala do obehu obehové mince 1/2, 1 a 2 franky. V súčasnosti sa razia pamätne mince (zlaté až v hodnote 3000 frankov). Monako bankovky nevydávalo, okrem r. 1920, keď boli dané do obehu núdzové platidlá v hodnote 25 a 50 centimov a 1 frank.

Republika San Marino

Vnútrozemský štát v strednej časti Apeninského polostrova s rozlohou 61 km² (187. miesto), počet obyvateľov 23 200 (188. miesto), hlavné mesto San Marino Città. San Marino je členom OSN. Úradný jazyk je taliančina. Náboženstvo: rímskokatolícke.

Štátne zriadenie

San Marino je najmenšia a najstaršia republika na svete. Veľká generálna rada má 60 členov volených na päť rokov. Každých šesť mesiacov volí zo svojho streda dvoch kapitánov-regentov (môžu to byť aj ženy – ide o titul), ktorí spoločne zastávajú funkciu hlavy štátu i vlády a predsedajú 10-člennému Štátnemu kongresu (plní funkciu vlády), volenému Veľkou generálnou radou na päť rokov.

Prírodné podmienky

Územiu dominuje vápencový masív Monte Titano (3739 m) s tromi vrcholmi (tvorí hlavný motív štátneho znaku). Podnebie v oblasti je mierne stredomorské.

Hospodárstvo

Základom hospodárstva je spracovateľský priemysel a turistika.

História krajiny

Na území dnešného San Marina v r. 301 Marino (odtiaľ meno štátu) založil kláštor, ktorý sa osamostatnil spolu s dedinkou a príslušným okolím. V r. 754 v rámci Pipinovej donácie získal nezávislosť ako cirkevná enkláva. V r. 800–1249 bol pod protektorátom grófov z Montefeltra a neskôr vojvodov z Urbina. Od r. 1253 je San Marino nezávislou republikou (bolo okupované iba v r. 1739–1740 Cirkevným štátom a v r. 1944 nemeckou armádou). Jeho nezávislosť uznal aj Napoleon (1797), viedenský kongres

(1815) a nové Talianske kráľovstvo (1862). Od r. 1862 je pod ochranou Talianska, s ktorým má spoločnú menu, colné vzťahy atď. Lavicovú koalíčnú vládu, ktorá bola pri moci od r. 1945, zosadila r. 1957 pokojná revolúcia.

Menové informácie

V každodennom platobnom styku sa používajú talianske platidlá. Hoci je San Marino jednou z najstarších nezávislých republík, vlastné mince začalo raziť až po zjednotení Talianska. V r. 1935 boli vyrazené bronzové mince 5 a 10 centesimí, strieborná minca 50 centesimí, 1, 2 a 5 lír v r. 1925 aj zlatá minca 10 a 20 lír. Od r. 1972 sa razí pestrá škála pamätných mincí pre zberateľov. Vlastné bankovky sa nikdy netlačili.

Vatikánsky mestský štát

Štát tvoriaci malú enklávu v Ríme, hlavnom meste Talianska, s rozlohou 0,44 km² (191. miesto), počet obyvateľov 1000 (191. miesto). Úradný jazyk je latinský a taliansky. Náboženstvo: Vatikán je hlavným sídlom rímskokatolíckej cirkvi.

Štátne zriadenie

Vatikán je mestský cirkevný štát, volená monarchia. Pápeža, ktorý je súčasne rímskym biskupom a hlavou rímskokatolíckej cirkvi, volí na doživotie kolégium kardinálov. Správu štátu má v rukách Pápežská rada, ktorú vymenúva pápež.

Prírodné podmienky

Štát tvorí Vatikánsky mestský štát (enkláva v Ríme obkolesená hradbami), viacero kostolov v Ríme (vrátane baziliky San Giovanni in Laterano) a letné sídlo pápeža Castel Gandolfo.

História krajiny

Meno Vatikán je odvodené od rímskeho pahorku na pravom brehu rieky Tiber. Samotné začiatky Vatikánu spadajú do 6. stor., keď pápež Symmachus založil pápežský (vatikánsky) palác, ktorý je od r. 1378 jeho stálou rezidenciou. Maličký Vatikánsky mestský štát je zvyšok niekdajšieho rozsiahleho Cirkevného štátu – historického útvaru v strednom Taliansku. Základy Cirkevného štátu položil franský panovník Pipin r. 752, keď pápež – podľa kresťanskej tradície následník na stoliči sv. Petra – dostal do daru viac území pod svetskú právomoc. Počas storočí sa hranice a rozsah územia veľmi menili. Do vývoja zasiahli spory medzi pápežom a cisárom (boj o investitúru) a avignonské zajatie pápeža, ktoré veľmi oslabilo štát. V čase avignonských pápežov v 14. stor. sa zároveň vy-

tvoril druhý, menší Cirkevný štát (patrili sem grófstva Avignon a Venaissin), ktorý bol zrušený až Veľkou francúzskou revolúciou a pripojením k Francúzsku. Ani po prekonaní schizmy sa nepodarilo obnoviť svetskú moc pápeža. Až na začiatku 16. stor. sa podarilo bojovnému pápežovi Júliusovi II. upevniť štát, keď zároveň získal Bolognu, Modenu, Parmu, Piacenzu, Reggio v Emílii a ďalšie mestá. Mier v r. 1529 určil hranice Cirkevného štátu, ktoré sa potom už menili iba vo výnimočných prípadoch. V 17. a 18. stor. pápežská svetská moc postupne upadala. Zásadnú zmenu spôsobila Napoleonova výprava do Talianska v r. 1797. Dôsledkom bolo obsadenie Cirkevného štátu a pripojenie Romagne k Cisalpskej republike a vytvorenie Rímskej republiky na zvyšku územia. V roku 1802 Napoleon aj formálne obnovil Cirkevný

príklad, až kým podpísaním lateránskych zmlúv 11. februára 1929 neuznalo Taliansko Vatikán za nezávislý mestský štát. Od 60. rokov zohrávajú pápeži opäť významnú úlohu v medzinárodnej diplomacii, predovšetkým zásluhou pápeža Pavla VI. (1963–1978) a Jána Pavla II. (1978).

Menové informácie

V každodennom platobnom styku sa používajú talianske platidlá. Najdôležitejšie mincovne Cirkevného štátu boli v Ríme, Bologni a Ancone. Používal sa mincový systém: 10 baiocchi = 1 giulio, 10 giulii = 1 scudo. Razili sa drobné mince quattrini (= 1/5 baiocchi), veľké strieborné mince 1 baiocchi, 1 a 2 grossi a teston (= 3 giulii), zlaté scudi a dukáty. V r. 1588 pápež Sixtus IV. začal raziť strieborné

štát (bez Romagne), ale v r. 1809 po konflikte s pápežom ho pripojil priamo k Francúzsku. Viedenský kongres (1814–1815) prikrročil k reštaurácii Cirkevného štátu v jeho predchádzajúcich hraniciach. Pri zjednotení Talianska (1859–1860) bola väčšina územia Cirkevného štátu pripojená k Talianskemu kráľovstvu. Vlastné jadro Cirkevného štátu – Rím a Lazio – si pripojilo Taliansko v čase prusko-francúzskej vojny v r. 1870, čím bolo dokončené jeho zjednotenie. Tým Cirkevný štát fakticky zanikol. Rím sa stal hlavným mestom nového kráľovstva. Pápež Pius IX. (1846–1878) protestoval proti strate svojej svetskej moci a uchýlil sa do Vatikánu. Ďalší pápeži nasledovali jeho

scudo alebo piaster. Mince zobrazovali portrét pápeža (medzi rytcov patrili napr. Benvenuto Cellini alebo Leone Leoni). V r. 1600 boli vyrazené prvé medené mince 1/2 baiocchi. V 17. stor. došlo k rôznym zmenám v dizajne mincí, najčastejšie sa zobrazovala pápežská tiara, kľúče a erb. Pápež Benedict XIII. začal raziť zecchino (= 20 giulii). V r. 1866 bol zavedený desiatkový systém 100 centesimi = 1 líra paralelne s talianskym systémom. V súčasnosti sa razia rôzne pamätné (strieborné) mince. Pre Vatikán sa nikdy netlačili vlastné bankovky.

Gabriel Schlosser

FERDINAND JURIGA

1874–1950

Slovenský katolícky kňaz, politik a publicista Ferdinand Juriga sa narodil 12. októbra 1874 v Gbeloch. Základné a stredné vzdelanie získal v Ostrihome. Tu začal navštevovať i teologický seminár a neskôr prešiel na univerzitu vo Viedni, kde zložil aj doktorské skúšky. Po ukončení štúdia pôsobil postupne ako kaplán vo Veľkej Mani, Palárikove a Leviciach, až sa napokon v roku 1905 stáva farárom vo Vajnoroch, kde pôsobil trinásť rokov. Popri svojej pastoračnej činnosti sa začína aktívne zúčastňovať národného a politického života v krajine,

a to najprv ako predstaviteľ Ľudovej strany F. Zichyho, s ktorou sa však zakrátko rozišiel pre jej nedemokratickosť a nezáujem riešiť národnostné problémy. Postupne sa profiluje ako jedna z najvýznamnejších osobností katolíckeho krídla slovenskej politiky, pričom ťažisko svojej práce orientuje na oblasť západného Slovenska, predovšetkým medzi miestnymi roľníkmi. Značnú popularitu získal svojím nekonvenčným vystupovaním, keď na mnohých ľudových zhromaždeniach vystupoval v slovenskom národnom kroji. Bol známy ostrou kritikou štátnej správy, prejavom maďarského šovinizmu, národného a hospodárskeho útlaku slovenského obyvateľstva. V roku 1906 bol zvolený za poslanca uhorského snemu a tento mandát si udržal až do konca I. svetovej vojny. Krátko po svojom zvolení bol za ostré články v Katolíckych novinách odsúdený na dva roky väzenia, ktoré si odsedel v rokoch 1907–1909 vo Váci.

Po návrate z väzenia, v snahe rozšíriť ľudovú základňu pre svoju politickú činnosť, začína podľa vzoru P. Blahu organizovať potravné a úverné družstvá, z ktorých najvýznamnejšie bolo Ústredné odpredavačstvo zeleniny v Zohore (1911). Prvý obchodný rok družstvo dosahovalo pomerne vysoké zisky, hlavne z predaja kapusty a uhoriek, no v nasledujúcom roku v dôsledku mimoriadne dobrej úrody prudko klesli ceny zeleniny a nepodarilo sa zabezpečiť odbyt celej produkcie. Ukázala sa preto potreba zriadenia dielne na spracovanie zeleniny, prípravné práce však trvali niekoľko rokov a boli prerušené vypuknutím I. svetovej vojny. Medzi ďalšie aktivity v oblasti družstevníctva možno zaradiť Spolok na kŕmenie ošipáných vo Vajnoroch (1910), Kapustu, zákvasnu dielňu, úč. spol. v Stupave a iné. Jurigovu prácu v tejto oblasti však skomplikovala politická kampaň, ktorá sa rozpútala v roku 1912 a ktorá spochybňovala všetky jeho družstevné aktivity. Bol obviňovaný zo spoločovania so židovskými obchodníkmi, z nečestnosti a osobných záujmov, keď jeho kritici poukazovali na rôzne chyby, ktorých sa dopustil a na nespokojnosť záhorských roľníkov.

Juriga ako predstaviteľ katolíckeho krídla Slovenskej národnej strany pomáhal založiť v roku 1913 Slovenskú ľudovú stranu a sám zastával funkciu tajomníka tejto strany. Počas I. svetovej vojny ako jediný slovenský poslanec v uhorskom sneme vo svojich prejavoch presadzoval právo slovenského národa na sebaurčenie. V októbri 1918 sa stal členom výkonného výboru Slovenskej národnej rady, spoluautorom a signatárom martinskej Deklarácie slovenského

národa. Po vzniku Československej republiky zastával funkciu podpredsedu Slovenskej ľudovej strany. Jeho vzťahy s A. Hlinkom a inými vedúcimi predstaviteľmi sa postupne vyostrovali, až napokon po Tukovom procese v roku 1929 odchádza za zakladá vlastnú ľudovú stranu, s ktorou však vo voľbách toho istého roku úplne prepadol. Jeho snahy o odluku cirkvi od štátu, presadzovanie slovenčiny ako bohoslužobného jazyka, voľbu biskupov a zrušenie celibátu pre kňazov viedli i ku konfliktom s cirkevnou hierarchiou a po strate politického vplyvu aj k jeho suspendovaniu. Od roku 1930 až do svojej smrti v roku 1950 žije na odpočinku v Karlovej Vsi (v Bratislave) a naďalej sa angažuje už len v Slovenskej lige ako jej podpredseda.

Juriga popri svojej aktívnej politickej činnosti venuje nemalú pozornosť aj rozvoju slovenského bankovníctva. Už v roku 1909 bol zvolený za správcu Ľudovej banky v Bratislave, ktorá vznikla v roku 1907 s akciovým kapitálom 200 000 korún. Banka sa však len veľmi ťažko presadzovala v tvrdej konkurencii ostatných bratislavských peňažných ústavov, a preto v roku 1910 súhlasila s návrhom Úvernej banky v Ružomberku na fúziu. Z Ľudovej banky v Bratislave sa na mimoriadnom valnom zhromaždení 25. júla toho istého roku stala filiálka Úvernej banky v Ružomberku, pričom Juriga zastával funkciu jej správcu až do roku 1912.

V snahe podporiť svoje družstevné aktivity, Juriga zakladá v roku 1912 Záhorskú ľudovú banku v Zohore s akciovým kapitálom 100 000 korún. Táto banka mala v napojení na Bratislavskú obchodnú a úvernú banku organizovať a finančne kryť všetky obchody už spomínaného Ústredného odpredavačstva zeleniny. Pod Jurigovým vedením postupne zakladá svoje filiálky v Šaštíne a Bratislave, zvyšuje akciový kapitál až na 500 000 korún (1919), pričom sa vypracovala na solídny a stabilizovaný vidiecky peňažný ústav. Na základe uznesenia valného zhromaždenia v roku 1922 však zanikla zlúčením s Moravsko-slovenskou bankou v Olomouci a stala sa filiálkou tejto banky.

Spolu s ďalším katolíckym kňazom F. Tománkom sa Juriga zaslúžil i o vznik ďalšieho vidieckeho peňažného ústavu, Sereďskej ľudovej banky v Sereďi (1911) s účasťou istinou 50 000 korún. Juriga zastával funkciu podpredsedu jej správnej rady do roku 1930, keď banka zmenila svoje sídlo a názov na Krajskú ľudovú banku v Trnave. Okrem bežných bankových činností sa tento peňažný ústav orientoval na nákup a predaj poľnohospodárskych strojov, umelých hnojív, uhlia a dreva, čo mu pomáhalo dosahovať celkom dobré hospodárske výsledky.

Poslednou Jurigovou aktivitou v oblasti bankovníctva bolo jeho pomerne krátke členstvo v správnej rade Lombardnej banky v Bratislave (1922–1925). Táto banka však podľa dostupných informácií nevykonávala prakticky žiadnu činnosť, zaoberala sa hlavne césiami klientely a v roku 1935 zanikla.

Mgr. František Chudják

PAMÄTNÁ ZLATÁ MINCA

SVETOVÉ DEDIČSTVO UNESCO – SPIŠSKÝ HRAD A KULTÚRNE PAMIATKY JEHO OKOLIA

V rámci emisných plánov pamätných mincí vydáva Národná banka Slovenska aj sériu pamätných mincí venovaných Svetovému dedičstvu UNESCO a slovenským lokalitám, ktoré boli zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Po zohľadnení významu a atraktívnosti tejto tematiky a so zámerom širšej propagácie kultúrnych a prírodných hodnôt Slovenska svetového významu, bola vytvorená koncepcia vydávať s touto tematikou zlaté i strieborné pamätné mince. Po zlatej a striebornej minci s motívom Banskej Štiavnice a technických pamiatok jej okolia vydala Národná banka Slovenska v auguste 1998 pamätnú striebornú mincu s motívom Spišského hradu a kultúrnych pamiatok jeho okolia a v súčasnosti pripravuje emisiu pamätnej zlatej mince.

S lokalitou Spišského hradu a pamiatkami jeho okolia sme čitateľov oboznámili v augustovom čísle časopisu *Biatic* pri príležitosti emisie pamätnej striebornej mince, preto ďalej uvádzame len základné informácie.

Spišský hrad s rozlohou viac ako 4 ha je najrozľahlejším stredovekým hradom na území Slovenska a patrí k najväčším hradným komplexom v Európe. Jeho najstaršia románska časť vznikla pravdepodobne koncom jedenásteho alebo začiatkom dvanásteho storočia. Už začiatkom 13. storočia bol správnym, hospodárskym a kultúrnym centrom Spiša a plnil dôležitú vojenskú funkciu. Hoci v priebehu času pomaly strácal svoj význam a po požiari v roku 1780 sa postupne menil na ruinu, zachovali sa tu hodnotné architektonické pamiatky v románskom, gotickom a renesančnom slohu. V roku 1961 bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a v roku 1993 bol spolu s kultúrnymi pamiatkami okolia – Spišskou Kapitulou, Spišským Podhradím a ranogotickým Kostolom sv. Ducha v Žehre – zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

2. cena
Pavel Károly

Na výtvarný návrh pamätnej zlatej mince bola vyhlásená verejná anonymná súťaž, do ktorej bolo doručených 19 súťažných prác. Napriek tomu, že išlo o pomerne vysokú a súčasne vyrovnanú úroveň jednotlivých súťažných návrhov, žiaden z nich nebol ocenený prvou cenou. Komisia guvernéra Národnej banky Slovenska na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských mincí odporučila na realizáciu návrh kremnického výtvarníka Pavla Károlyho, ktorý v súťaži získal druhú cenu, udelila dve tretie ceny a jedenásť odmien. Neudelenie prvej ceny komisia odôvodnila potrebou realizácie viacerých následných autorských úprav víťazného výtvarného návrhu.

Pavel Károly je novým autorom v oblasti tvorby slovenských mincí a pamätná zlatá minca je jeho prvou realizáciou. Pri odporúčení na realizáciu komisia zohľadnila najmä harmonické a invenčné kompozičné riešenie výtvarného návrhu, ktorý na averze i reverze využíva rovnaký prvok, náznak románskeho oblúku okna, do ktorého je zakomponovaný hlavný reliéfny motív.

Na averze v ňom autor zobrazil jednu z mála zachovaných románskych plastík na Slovensku, sochu leva s knihou, známu pod menom „*leo albus*“ z Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule. Táto kamenná plastika predstavuje symbol evanjelistu Marka a je dokladom sochárskeho prejavu v 13. storočí. Na reverze je zobrazený charakteristický pohľad na rozsiahly komplex Spišského hradu.

Tretia cena bola udelená autorovi Jánovi Černajovi. Do súťaže predložil mimoriadne výstižné zobrazenie Spišského hradu v celej jeho rozlohe a monumentalite na reverze výtvarného návrhu. Komisia ocenila aj vhodné použitie heraldického symbolu – stromu života, motívu z náhrobnej dosky Jána zo Žehry z 13. storočia, ktorý je zakomponovaný do svahu hradného

Svetového dedičstva UNESCO. Komisia vyzdvihla veľkú rozmanitosť modelačnej práce s bohatým reliéfnym podaním oboch strán výtvarného návrhu. Na reverze je výstižne zobrazený komplex Spišského hradu s architektonickým detailom románskeho okna a heraldickým štítom Spišskej župy, na reverze je Kostol sv. Ducha v Žehre, za ním Katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule a figurálny motív z jedného z jej oltárov – oltára Troch kráľov.

Pamätná zlatá minca v hodnote 5 000 Sk s priemerom 26 mm a hmotnosťou 9,5 g je vyrazená zo zlata s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica v počte 6 000 kusov v proof vyhotovení. Po minci venovanej 100. výročiu úmrtia veľkomoravského pa-

novníka Svätopluka a už spomínanej minci s motívom Banskej Štiavnice je trefou slovenskou pamätnou zlatou mincou.

kopca. Na averze je zobrazená hlavica románskeho stĺpa z Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule. Tretiu cenu získal aj Ing. Milan Virčík, úspešný autor piatich pamätných slovenských mincí, vrátane všetkých troch už vydaných mincí s tematikou

novníka Svätopluka a už spomínanej minci s motívom Banskej Štiavnice je trefou slovenskou pamätnou zlatou mincou.

Ing. Dagmar Flaché

Foto: Ing. Štefan Fröhlich

Emisný plán pamätných mincí na rok 1999

Národná banka Slovenska od začiatku svojej činnosti vydáva pamätné mince. Cieľom ich emisie je prezentovať Slovensko ako krajinu s bohatými kultúrnymi a historickými tradíciami, s množstvom významných kultúrnych a historických pamiatok, ako aj krajinu mimoriadnych prírodných krás a hodnôt. Emisia pamätných mincí je tematicky zameraná na výročia významných osobností a udalostí dejín Slovenska, na moderné slovenské výtvarné umenie a popredných predstaviteľov jeho zakladateľskej generácie, na ochranu prírody a krajiny, na šport a olympijské hnutie a na rozvoj vedy a techniky na Slovensku.

Emisný plán pamätných mincí na rok 1999 schválila Banková rada NBS v júli 1997. V pláne bolo zahrnuté vydanie piatich pamätných strieborných mincí vrátane mince k 100. výročiu narodenia maliara a grafika Miloša Alexandra Bazovského. Táto minca mala nadviazať na pamätné mince venované významným predstaviteľom slovenského moderného výtvarného umenia, Jankovi Alexymu a Mikulášovi Galandovi. Výtvarné riešenie jej líčnej strany malo, rovnako ako pri uvedených dvoch minciach, pripomenúť umelcovu tvorbu. Nový autorský

zákon, účinný od 1. januára 1998, rozšíril ochranu autorských práv a pre Národnú banku Slovenska z neho vyplynula povinnosť požiadať Bazovského dedičov o súhlas na použitie motívu niektorého z Bazovského diel na minci. Vzhľadom na to, že NBS tento súhlas za akceptovateľných podmienok od jedného z dedičov nezískala, bola nútená od vydania mince upustiť. Úpravu emisného plánu schválila Banková rada NBS v júni 1998.

Emisný plán pamätných mincí na rok 1999 uvádzame v nasledujúcej tabuľke:

Por. číslo	Nominálna hodnota	Námet	Predpokladaný termín emisie
1.	500 Sk	Tatranský národný park – 50. výročie vyhlásenia	november 1998
2.	200 Sk	Pavol Országh Hviezdoslav – 150. výročie narodenia	február 1999
3.	500 Sk	Razba prvých toliarových mincí na Slovensku v Kremnici – 50. výročie	máj 1999
4.	200 Sk	Slovenská filharmónia – 50. výročie založenia	september 1999

Vyhlasenie Národnej banky Slovenska pre tlač, rozhlas a televíziu k činnosti tzv. nebankových subjektov

Národná banka Slovenska v decembri minulého roku upozornila prostredníctvom tlače verejnosť, že v Slovenskej republike vyvíjajú činnosť niektoré obchodné spoločnosti, ktoré bez povolenia pôsobia ako banka prijímajú peňažné vklady spojené s poskytovaním úrokov, čo je v rozpore so zákonom č. 21/1992 Zb. o bankách. V snahe dosiahnuť ukončenie uvedenej nelegálnej činnosti uložil takýmto obchodným spoločnostiam zákon č. 44/1998 Z. z., ktorým bol vo februári tohto roku novelizovaný zákon o bankách, uviesť do súladu so zákonom svoje nezákonné právne pomery, t. j. to, čoho sa v rozpore so zákonom dopustili do nadobudnutia účinnosti tejto novely. Zákon im na to poskytol polročnú lehotu, ktorá uplynula 21. augusta t. r. Uvedené obchodné spoločnosti – v tejto súvislosti označované ako „nebankové subjekty“ – však nekonali podľa zákona a nesplnili ani túto povinnosť. Potvrďuje to pokračujúce uverejňovanie ich inzerátov a reklám, ktoré obsahujú najmä výzvy na vloženie peňazí za nereálne vysoký úrok, prípadne výnos alebo aj ponuky poskytnutia tzv. nebankových pôžičiek alebo úverov. Navyše, práve v uvedenom polročnom období začali popri svojej legálnej činnosti ponúkať nepovolené prijímanie vkladov i ďalšie spoločnosti.

Národná banka Slovenska upozorňuje osoby, ktoré sa rozhodli zveriť svoje peniaze nebankovým subjektom vo forme vkladu alebo v podobnej forme v snahe získať úrok alebo výnos, že tieto spoločnosti nie sú oprávnené prijímať vklady, spojené s poskytovaním úrokov tvoriacich náklad podľa zákona o daniach z príjmu, keďže nie sú bankami podľa zákona o bankách a nemajú oprávnenie na výkon tejto bankovej činnosti. Nebankové subjekty prijímaním vkladov konajú od počiatku v rozpore s § 2 ods. 1 zákona o bankách, v zmysle ktorého nikto nesmie prijímať vklady bez povolenia pôsobiť ako banka, okrem prípadu, ak by osobitný zákon ustanovoval inak. Žiadny osobitný zákon však zatiaľ neumožnil nebankovým subjektom prijímať peňažný vklad, s ktorým je spojený záväzok na vyplatenie vopred určeného úroku alebo iného výnosu, nezávislého na zisku alebo strate z podnikania.

Úroky alebo výnosy z vložených peňazí, ktoré sľubujú nebankové subjekty, vysoko prevyšujú úroky, ktoré z peňažných vkladov bežne poskytujú banky a pobočky zahraničných bánk, v dôsledku čoho ponuky nebankových subjektov môžu pôsobiť veľmi lákavo. Nebankové subjekty sú však zväčša obchodnými spoločnosťami s ručením obmedzeným, ktorých základné imanie neprevyšuje 200 000 Sk. Za prípadné porušenie svojich záväzkov síce zodpovedajú celým majetkom obchodnej spoločnosti; samotní spoločníci však neručia vlastným majetkom za záväzky spoločnosti. Nemožno pritom prehliadať, že majetok nebankového subjektu môže mať veľ-

mi nízku hodnotu, ale výška ním prijatých peňažných vkladov môže mnohonásobne prevyšovať hodnotu tohto majetku.

Pravdepodobnosť vzniku straty v hospodárení nebankových subjektov je vysoká, keďže v snahe dosiahnuť čo najväčšie príjmy, z ktorých by mali uhradiť aj svoje záväzky voči vkladateľom, môžu takéto nezákonne prijaté vklady investovať do veľmi rizikových obchodov. Dôsledkom neúspechu v ich hospodárení môže byť teda nielen neschopnosť splniť nároky vkladateľov na vrátenie vložených vkladov, ale aj nevyožiteľnosť takýchto nedostupných vkladov. Rovnaká situácia však môže vzniknúť aj v nebankovom subjekte iného druhu, než je spoločnosť s ručením obmedzeným a občania, vkladajúci svoje peniaze s cieľom získať nereálne vysoké úroky, riskujú rovnako pri ktoromkoľvek z nebankových subjektov, že v prípade neúspešného podnikania tohto subjektu prídu nielen o sľúbené úroky, ale aj o svoje vložené peniaze.

Ochrana vkladov, ktoré fyzické osoby zverili bankám ako vklady na meno, je zabezpečená zákonom NR SR č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a to až do výšky tridsaťnásobku a pri stavebných sporiteľniach až do výšky šesťdesiatnásobku priemernej mesačnej mzdy. Na základe tohto zákona je vrátenie peňažných vkladov uložených v bankách zabezpečené prostredníctvom Fondu ochrany vkladov. Oproti tomu niektoré z nebankových subjektov síce sľubujú ochranu nepovolene prijatých vkladov, v skutočnosti však ochranu vkladov ani ich vymožiteľnosť nemajú zabezpečenú zákonom, takže v prípade neschopnosti nebankového subjektu vyplácať vklady, vkladatelia nemusia dosiahnuť vrátenie svojich peňazí ani vtedy, ak by vyhrali súdny spor.

Podľa platných zákonov iba Národná banka Slovenska povoľuje ako predmet činnosti, resp. podnikania aj poskytovanie úverov, a to iba bankám a pobočkám zahraničných bánk. Je preto otáznne, na základe akého povolenia alebo iného právneho dôvodu niektoré z nebankových subjektov ponúkajú popri nelegálnom prijímaní vkladov aj poskytovanie pôžičiek, resp. úverov. Z ich inzerátov vyplýva, že v porovnaní s bankami požadujú pritom vysoko nadhodnotený, 4 %-ný mesačný úrok, čo predstavuje až 48 %-ný ročný úrok. Práve vzhľadom na tento vysoký úrok sa možnosť splatenia prijatej pôžičky stáva už začatím jej čerpania viac-menej nereálnou. Pri takejto pôžičke najmä občania riskujú stratu svojho majetku, s veľkou pravdepodobnosťou presahujúceho hodnotu poskytnutej pôžičky, ktorý musia založiť na zabezpečenie takejto pôžičky.

Národná banka Slovenska na základe uvedených skutočností opätovne upozorňuje, že iba banky a pobočky zahraničných bánk sú oprávnené vykonávať prijímanie peňažných vkladov a poskytovanie úverov ako predmet svojej činnosti a súčasne vyzýva, aby fyzické i právnické osoby vkladáním svojich peňazí a prijímaním úverov nepodporovali nelegálnu činnosť nebankových subjektov.

Z rokovania Bankovej rady NBS

• 22. rokovanie Bankovej rady NBS sa konalo dňa 14. 9. 1998. BR schválila Správu o vývoji devízových aktív NBS, devízového fixingu a medzibankového devízového trhu v prvom polroku 1998. Schválila: opatrenie NBS, ktorým sa ustanovujú podmienky pre obchodovanie s peňažnými prostriedkami v cudzej mene vykonávané bankami na vnútornom devízovom trhu; opatrenie NBS, ktorým sa ustanovuje postup devízových miest pri uskutočňovaní platieb do zahraničia a voči cudzozemcom; návrh opatrenia NBS o devízovej pozícii bánk na menové účely. BR NBS schválila Strategickú orientáciu a perspektívu Múzea mincí a medailí v Kremnici do roku 2002.

• 25. rokovanie Bankovej rady NBS sa konalo dňa 25. 9. 1998. BR schválila materiál Platobná bilancia SR za I. polrok 1998.

BR NBS schválila navrhované zmeny na devízovom fixingu vyplývajúce zo zavedenia novej meny EUR a začlenenie výmenných kurzov HUF a PLN do denného kurzového lístku NBS. Od 4. 1. 1999 bude Národná banka Slovenska v dennom kurzovom lístku uverejňovať výmenný kurz EUR a zároveň uverejňovať aj kurzy 11 krajín Európskej menovej únie. Kurz ECU – EMS bude z kurzového lístka vyradený vzhľadom na to, že táto mena zanikne. Zároveň od uvedeného dátumu bude zaradený do kurzového lístka poľský zloty (PLN) a maďarský forint (HUF).

– JO –

Tlačová beseda NBS

Viceguvernér Národnej banky Slovenska Marián Jusko a ďalší predstavitelia NBS považujú piatkový vývoj na peňažnom trhu (2. 10. 1998), deň po rozhodnutí Bankovej rady NBS o zrušení fluktuatívneho pásma za prijateľný. Viceguvernér NBS M. Jusko konštatoval, že „koruna úvodný tlak vydržala na pre nás akceptovateľnej úrovni – voči nemeckej marke jej kurz neprekročil 23 SKK/1 DEM“, povedal. Uviedol, že NBS považuje objem svojich momentálnych devízových rezerv za dostatočný, a preto NBS neuvažuje o ich doplnení formou pôžičiek na finančných trhoch.

Za hlavné dôvody rozhodnutia NBS o prechode slovenskej koruny na kurzový floating M. Jusko označil „dlhodobé ekonomické problémy SR. Nebol to krok súvisiaci s politickými motívmi. Naše rozhodnutie bolo autonómne.“

– sb –

Vyhlasenie guvernéra NBS

Banková rada Národnej banky Slovenska na svojom rokovaní dňa 1. 10. 1998 posúdila súčasnú menovú situáciu a plnenie menových cieľov na rok 1998. Banková rada NBS konštatovala, že základné predpoklady podmieňujúce stabilný menový vývoj v roku 1998 sa nedarí naplniť. Ide predovšetkým o pretrvávajúci deficit bežného účtu platobnej bilancie, ako aj vývoj zadĺženia verejného sektora. Pod tlakom kríz na medzinárodných finančných trhoch, naposledy v Rusku, sa podstatným spôsobom zhoršili i podmienky na získavanie dodatočných devízových zdrojov na krytie nášho deficitu bežného účtu. Kombinácia predovšetkým dvoch deficitov – bežného účtu platobnej bilancie tvoreného najmä deficitom zahranično-obchodnej bilancie SR a deficitom verejného sektora spojená s obdobím parlamentných volieb, zvyšovala i devalvačné očakávania verejnosti. Tieto sa začali stupňovať od augusta a postupne nadobúdali na intenzite.

Národná banka Slovenska, vedomá si svojej zodpovednosti za stabilitu slovenskej koruny, odolávala tlakom na devalváciu meny i za cenu postupného poklesu oficiálnych devízových rezerv a vysokých úrokových sadzieb na peňažnom trhu. Žiaľ, ani po parlamentných voľbách sa devalvačné očakávania neustíšili. Na obranu stabilného kurzu slovenskej koruny od začiatku augusta použila centrálna banka takmer 1 mld. USD a k dnešnému dňu devízové rezervy centrálnej banky dosahujú úroveň 2,9 mld. USD, čo pokrýva 2,4 mesačný priemerný dovoz tovarov a služieb do Slovenskej republiky. Národná banka Slovenska garantuje konvertibilitu slovenskej koruny a nemôže pripustiť ďalší pokles devízových rezerv.

Po analýze a posúdení týchto faktorov Banková rada Národnej banky Slovenska ruší fluktuatívne pásmo slovenskej koruny. To znamená, že NBS nebude viac garantovať fixný kurzový režim slovenskej koruny. Kurz koruny bude určovaný devízovým trhom na základe ponuky a dopytu po cudzej mene. Súčasne sa ruší naviazanie slovenskej koruny na menový kôš. Toto rozhodnutie Bankovej rady NBS bolo vyvolané predovšetkým devalvačnými očakávaniami obyvateľstva a podnikateľskej sféry, zosilnené zmenou ratingu SR v poslednom období a tiež problémami s prefinancovaním deficitu štátneho rozpočtu.

Verím, že tento krok centrálnej banky bude širokou verejnou správne pochopený a urýchleným riešením problémov ekonomického vývoja Slovenska sa opätovne nastolí kurzová stabilita.

PRO APERITIONE – ZA OTVORENOSŤ

Asociácia obchodníkov s cennými papiermi organizovala 23. septembra 1998 pri príležitosti medzinárodného veľtrhu finančnictva, bankovníctva a poisťovníctva FINEX '98 sprievodné podujatie pod názvom Fórum investorov '98. Cieľom podujatia bolo predstaviť zástupcom významných investorov z radov bankovej sféry, investičných spoločností a maklérskeho firiem akciovú spoločnosť Železiarne Podbrezová, ktorú zastupovali Ing. Eudovít Ihring, riaditeľ pre kapitálový rozvoj a podpredseda predstavenstva a Ing.

Marián Kurčík, ekonomický riaditeľ a člen predstavenstva. Akciová spoločnosť Železiarne Podbrezová zlepšila v poslednom období informovanosť nielen svojich akcionárov, ale aj investorov, a práve vďaka tomu jej v úvode Fóra investorov bola udelená cena „PRO APERITIONE – ZA OTVORENOSŤ“. Túto cenu udeľujú spoločne Asociácia obchodníkov s cennými papiermi a BB EXPO, organizátor veľtrhu FINEX spoločnosti, ktorá poskytuje investorskej verejnosti informácie na nadštandardnej úrovni.

Ing. Róbert Kopál

Ukazovateľ	Merná jednotka	1995	1996	1997	1998			Unit	Indicator
					5.	6.	7.		
REÁLNA EKONOMIKA									
Hrubý domáci produkt ^{1) 2)}	mlrd. Sk	516,8*	550,8*	586,8*		300,7*		Sk billion	REAL ECONOMY Gross domestic product ^{1) 2)}
Medziročná zmena HDP ³⁾	%	6,9*	6,6*	6,5*		6,1*		%	Year-on-year change of GDP ³⁾
Miera nezamestnanosti ⁴⁾	%	13,1	12,8	12,5	12,9	13,5	14,1	%	Unemployment rate ⁴⁾
Spotrebiteľské ceny ³⁾	%	7,2	5,4	6,4	7,6	7,4	7,0	%	Consumer prices ³⁾
OBCHODNÁ BILANCIA ²⁾									
Vývoz (fob)	mil. Sk	255 096	270 643	295 574	145 168	179 275	209 537	Sk million	TRADE BALANCE ²⁾ Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	261 862	340 903	345 049	177 450	217 687	253 448	Sk million	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-6 766	-70 260	-49 475	-32 282	-38 412	-43 911	Sk million	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA ²⁾									
Bežný účet	mil. Sk	11 637,0	-64 301,0	-45 149,0	-31 934,0	-38 230,0		Sk million	BALANCE OF PAYMENTS ²⁾ Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	31 177,7	66 770,0	54 720,3	40 463,2	48 358,9		Sk million	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	46 947,0	7 367,9	1 776,2	13 593,0	16 721,1		Sk million	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY ⁴⁾									
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 147,5	5 685,5	6 488,5	7 469,0	7 527,1	7 826,1	USD million	FOREIGN EXCHANGE RESERVES ⁴⁾ Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 418,4	3 473,3	3 284,9	3 722,8	3 790,1	3 770,0	USD million	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADĽŽENOSŤ ⁴⁾									
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mlrd. USD	5,8	7,8	9,9	11,2	11,3		USD billion	FOREIGN DEBT ⁴⁾ Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 099	1 473	1 867	2 082	2 100		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									
Devízový kurz ⁵⁾	Sk/USD	29,735	30,647	33,616	34,229	34,809	34,94	Sk/USD	MONETARY INDICATORS Exchange rate ⁵⁾
Peňažná zásoba [M2] ⁴⁾	mlrd. Sk	357,0	416,2	453,9	453,5	451,0	459,3	Sk billion	Money supply [M2] ⁴⁾
Medziročná zmena M2 ³⁾	%	21,1	16,5	8,9	9,5	8,4	8,6	%	Year-on-year change of M2 ³⁾
Úvery podnikom a obyvateľstvu ⁴⁾	mlrd. Sk	307,1	361,3	370,1	375,0	378,7	379,6	Sk billion	Credit to enterprises and households ⁴⁾
Diskontná sadzba ⁶⁾	%	12,0/11,0/9,75	9,75 / 8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	%	Discount rate ⁶⁾
ŠTÁTNY ROZPOČET ^{2) 4)}									
Prijmy	mlrd. Sk	163,1	166,3	180,8	73,2	86,3	103,6	Sk billion	STATE BUDGET ^{2) 4)} Revenue
Výdavky	mlrd. Sk	171,4	191,9	217,8	75,6	90,2	112,5	Sk billion	Expenditure
Saldo	mlrd. Sk	-8,3	-25,6	-37,0	-2,4	-3,9	-8,9	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									
Priemerná úroková miera									PRIMARY MARKET Average interest rate
- jednoročné vklady	%	13,00	9,43	10,33	10,82	11,04	11,08	%	- 12-month deposits
- krátkodobé úvery	%	17,69	14,29	17,31	20,47	20,00	19,34	%	- short-term loans
- krátkodobé čerpané úvery	%	16,26	13,27	18,88	18,97	16,64	14,17	%	- short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									MONEY MARKET Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
- overnight	%	5,67	11,57	24,18	9,49	10,13	9,18	%	- overnight
- 7-dňová	%	5,94	11,79	23,93	13,16	11,14	10,13	%	- 7-day
- 14-dňová	%	6,14	11,82	23,60	14,43	11,86	10,76	%	- 14-day
- 1-mesačná	%	6,54	11,87	23,50	16,52	13,54	11,97	%	- 1-month
- 2-mesačná ⁷⁾	%	8,09	11,86	23,31	18,66	14,97	13,06	%	- 2-month ⁷⁾
- 3-mesačná	%	7,61	11,86	23,18	19,54	15,93	14,33	%	- 3-month
- 6-mesačná	%	10,11	11,93	22,74	21,94	18,34	16,86	%	- 6-month

¹⁾ stále ceny, priemer roka 1995

²⁾ kumulatívne od začiatku roka

³⁾ zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

⁴⁾ stav ku koncu obdobia

⁵⁾ kurz devíza stred, priemer za obdobie

⁶⁾ rok 1995 zmeny sadzby od 17.3. a 6.10., rok 1996 zmena sadzby od 13.1.

⁷⁾ rok 1995 priemer za obdobie júl-december

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozit v SR“

¹⁾ Constant prices, average for 1995

²⁾ Cumulative figures since the beginning of the year

³⁾ Change compared with the same period of previous year

⁴⁾ As the end of period

⁵⁾ Midpoint rate, average of period

⁶⁾ Year 1995 changes since 17.3. and 6.10., year 1996 change since 13.1.

⁷⁾ Year 1995 average of period July-December

* Preliminary data

** From 29. 5. to 15. 10. 1997 'Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market'

FORMING OF THE MONEY SUPPLY IN SLOVAKIA IN 1993–1997

(PART III)

Ing. Zora Komínková, PhD.

Institute of Monetary and Financial Studies, National Bank of Slovakia

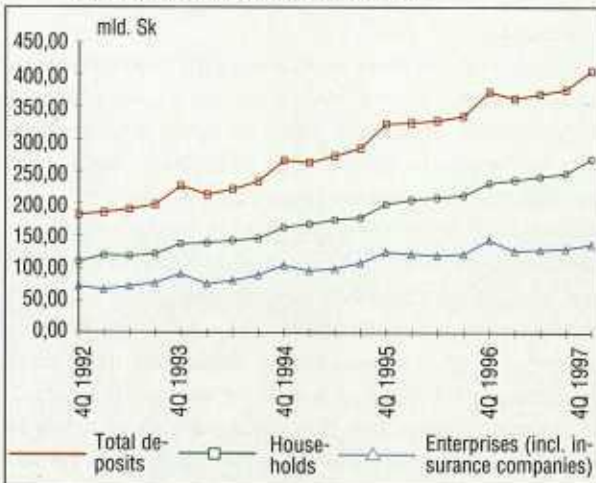
Sectoral structure of deposits and its influence on the dynamics of M2

Specific characteristics may be identified within M2 in the holding of money in the main sectors contributing to the creation of money supply in the economy of the Slovak Republic – i.e. the household and business sectors¹. There are sufficient amounts of data from bank statistics for an analysis of the sectoral structure of deposits, and for the share of both sectors in currency in circulation it is assumed that 70 per cent is held by households and 30 per cent by businesses. At the end of 1997, the share of households in the creation of total M2 money supply represented 66.7 per cent, and the share of the business sector (including insurance

companies) was 33.3 per cent. If we exclude currency in circulation from further analysis², the share of households in the overall volume of deposits (the sum of demand and term deposits, and foreign currency deposits) at the end of 1997 represented 66.4 per cent and the share of the business sector 33.6 per cent (29.2 per cent of which were business deposits and 4.4 per cent were insurance company deposits).

It is evident that the two-third share of households³ in the M2 money supply is bound to give this sector an important function in the creation of M2 volumes. In addition it shows the characteristics of developmental dynamics of the aggregate. The cumulative data in Figure 1 show that the development of deposits in both sectors differs significantly. Household deposits have a relatively steady growth tendency. Growth of depo-

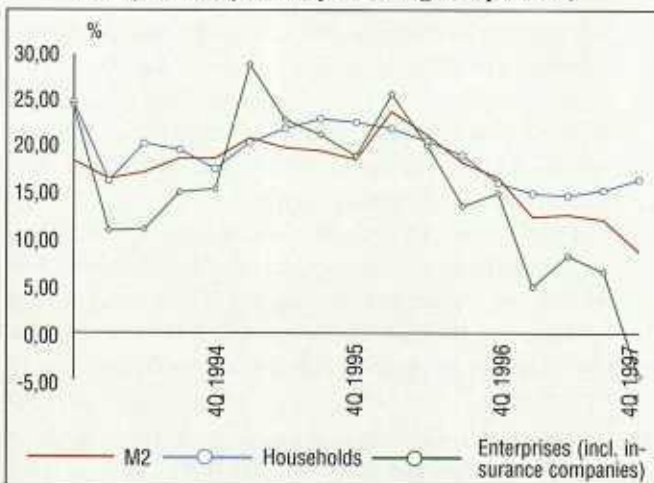
Fig. 1 Development of deposits in the Slovak Republic in the main sectors (in billion SKK)

¹We are also monitoring the deposits of insurance companies within the business sector, because their separate analysis would not have a significant interpretative effect on account of the relatively low volumes.

²An evaluation of the development of currency in circulation in the Slovak Republic from the perspective of identification of consumer habits would at this point not yield worthwhile results, because the development of this narrowest monetary aggregate was hit by several shock effects of a nonfinancial (administrative) character: in 1993, there were the effects of the division of the former CSFR and the common currency, the division of the federal currency, stamping and gradual replacement by new Slovak banknotes, which caused sharp drops in the volume of currency

Fig. 2 Influence of deposits of households and businesses on M2 dynamics (year-on-year changes in per cent)

in circulation in step with an independent Slovak currency. Another significant influence was the writing off of about SKK 6 billion at the end of 1994 (17.6 per cent of the volume of currency in circulation at that date), which may also be attributed to the settlement of errors that emerged during division of the federal currency according to the agreed 2:1 principle.

³This share corresponds to the standard distribution of sectoral holding of financial assets within the definitions of broader monetary aggregates in developed economies. It was relatively stable in Slovakia over the monitored period, with the exception of 1993–1996, when it was somewhat lower, but the share of households remained above 60 per cent.

sits in the business sector was less even with marked periods of absolute decline.

Weights of sectoral characteristics of the development of deposits visibly influence the dynamics of M2. Household deposits have an important effect on M2 trends, while the business sector influences primarily short-term M2 fluctuations. The combined effect of changes in the growth rate of deposits of businesses and households, on the growth rate of M2 is shown in Figure 2. An extraordinary development, contradicting conclusions about the decisive influence of household deposits on the development of M2 occurred in the second half of 1997: as a result of a significant slowdown in growth of the volume of business sector deposits eventually leading to an absolute decrease, the dynamics of M2 deviated from the growth trend in household deposits and began to decline as well.

In the same way as development of total deposits, the character of the three main types of deposit – demand deposits, term deposits, and foreign currency deposits – depends primarily on the development of deposits of the sector which plays the most significant role in each group of deposits. It is clear from Table 1, that the household sector has a decisive influence on the development of term deposits and foreign currency deposits; businesses mostly influence the development of demand deposits.

The development of the share of deposits of households and businesses in the individual types of deposit depends above all on how the sectoral preferences of financial behaviour developed within the overall dynamics of deposits of each of the sectors. A more detailed analysis of the term structure of deposits in the household and business sectors is then, in fact the key to identification of the essential factors that contributed to the formation of the cumulative structure of deposits in Slovakia, and eventually to the main qualitative characteristics of M2 money supply.

The diversity of sectoral characteristics of the development of deposits stems from two factors, which, however, are to a great extent related. There are different attitudes on the part of households and businesses to the handling of money (different sectoral functions of

demand for money), and the needs and access to loans as an additional or external source of financing differ as well.⁴

The motivations of households for holding money contain both a relatively strong transaction element to satisfy current expenses, together with a savings element with the function of conserving value (including conscious motive), which is intensified by the present conditions in our underdeveloped financial market (lack of opportunities for alternative placement of assets). The use of financial assets in the business sector tends to be motivated by transaction purposes and partial coverage of aims financed mostly by loans.⁵ Both sectors thereby use part of their deposits for „speculative“ purposes corresponding to the situation on the money market; utilizing of the attractive interest rate differentials on various types of term deposit.

Household deposits

It may briefly be concluded from data in Table 2 that in the structure of household deposits the positive quantitative characteristics have strengthened – crown time deposits maintained a relatively stable roughly two-thirds share, the share of foreign currency deposits strengthened significantly but not excessively, while on the other hand, demand deposits declined. However, here too on the basis of these figures we cannot speak about a significant reduction of the transaction component of money in favour of less liquid components.

Table 3 on the other hand shows that short-term deposits (up to 1 year) remain the most popular form of time deposit. This share (apart from the starting position at the end of 1992), until 1996, only slightly exceeded that of medium-term deposits. In 1997, however, as a result of strong growth in the volume of short-term deposits and a marked decrease in the volume of medium-term deposits, the difference between both groups of deposits widened to 20 points in favour of short-term deposits, and during the first three months of 1998 this gap grew by a further 10 points. It is alarming to note that if the year-on-year decrease of medium-term deposits in 1997/1996 was SKK 1.4 billion, in the first quarter of 1998 alone the volume of these deposits fell by SKK 7.5 billion. This may be considered a significant change in the financial beha-

Table 1 Share of households and businesses in the creation of the main types of deposit (in per cent)

	Demand deposits		Time deposits		Foreign currency deposits	
	Households	Businesses	Households	Businesses	Households	Businesses
1992	34.3	65.7	78.6	21.4	84.9	15.1
1993	34.4	65.6	75.8	24.2	84.6	15.4
1994	33.1	66.9	73.6	26.4	84.1	15.9
1995	32.8	67.2	74.4	25.6	89.2	10.8
1996	35.4	64.6	73.8	26.2	85.9	14.1
1997	39.3	60.6	76.2	23.8	84.3	15.7

⁴The share of loans to households in the total volume of loans is minimal: over the past three years it has been in the range of about 5 per cent (5.5 per cent in 1997). The majority, or roughly 95 per cent, are loans to businesses.

⁵Motivation of businesses to hold money is best explained by the portfolio theory. Also under standard conditions however, it applies that financial behavior of small companies with limited access to loans and weak engagement on the capital market has features similar to behavior of households.

Table 2 Structure of household deposits

	Deposits total		Demand deposits		Time deposits		Foreign currency deposits	
	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%
1992	110.1	100.0	26.5	24.1	72.9	66.2	10.7	9.7
1993	137.5	100.0	31.3	22.8	82.1	59.7	24.1	17.5
1994	161.8	100.0	31.5	19.5	98.0	60.6	32.3	20.0
1995	198.5	100.0	37.4	18.8	125.7	63.3	35.4	17.8
1996	230.5	100.0	46.2	20.0	148.4	64.4	35.9	15.6
1997	268.6	100.0	46.2	17.2	182.8	68.1	39.6	14.7

viour of households as far as keeping a certain stable volume of a „conscious“ reserve money is concerned.

Long-term deposits had a permanent growth tendency with a significant upswing in 1995. This has led to marked increase in the share of these deposits in the total volume of time deposits of households (17.4 per cent at the end of 1997). However, it should be pointed out that building savings deposits constitute by far the largest part of these deposits (about 90 per cent).⁶

Table 3 Time structure of crown time deposits of households

	Time deposits total		Short-term		Medium-term		Long-term	
	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%
1992	73.1	100.0	36.7	50.2	29.9	40.9	6.5	8.9
1993	82.2	100.0	40.2	48.9	35.4	43.1	6.6	8.8
1994	98.2	100.0	46.6	47.5	44.3	45.1	7.3	7.4
1995	126.1	100.0	55.5	44.0	51.9	41.2	18.7	14.8
1996	148.6	100.0	66.1	44.5	58.7	39.3	23.8	16.0
1997	182.7	100.0	93.6	51.2	57.3	31.4	31.7	17.4
1998*	190.7	100.0	108.6	56.9	49.8	26.1	32.3	16.9

* 1st quarter

Table 4 Term structure of short-term household deposits in 1997

	Up to 7 days			Up to 1 month			Up to 3 month			Up to 6 month			Up to 1 year		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
January	0.1	0.2	9.56	0.9	1.4	9.31	2.9	4.3	6.56	4.6	6.8	7.29	58.1	87.1	8.61
March	0.1	0.2	11.94	1.3	1.9	10.11	3.2	4.7	7.13	4.7	6.9	7.87	58.0	86.1	9.82
June	0.9	1.3	16.07	3.4	4.8	15.12	3.3	4.7	7.94	4.6	6.6	8.12	58.1	82.4	9.92
September	1.6	1.9	18.60	9.6	12.5	15.70	3.9	5.1	11.47	4.5	5.9	8.76	57.1	74.5	10.11
December	3.1	3.3	19.26	21.9	23.4	16.36	5.4	5.7	13.30	4.8	5.7	9.63	58.2	62.1	10.28
March 1998	7.5	6.9	18.50	30.9	28.5	18.80	12.7	11.7	19.12	4.3	4.0	10.06	52.7	48.5	10.50

(1) Volume in billions SKK; (2) Share of short-term household deposits (per cent); (3) Average monthly interest rate (per cent)

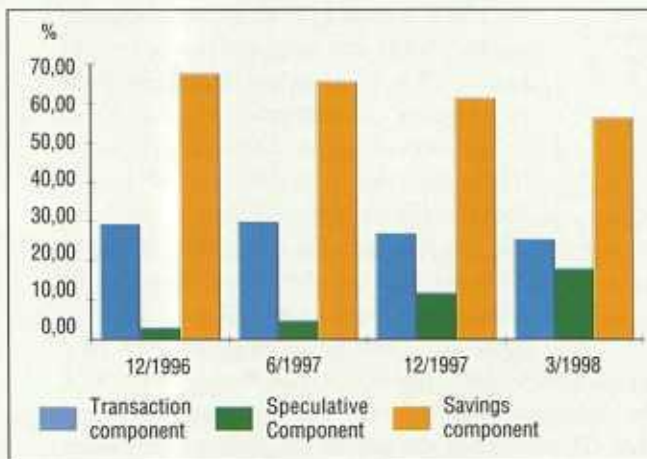
⁶Incentives to open building savings deposits are not based on advantageous interest rates, nor on the 30 per cent state annual premium (only SKK 6,000 at most), but primarily on the possibi-

lity to draw interim loans during the contracted savings period. From the statistical point of view, this situation makes a unified calculation of yield from building savings deposits impossible.

If we look closer at the changes that took place in 1997, Table 3 demonstrates that the entire annual growth of term deposits of households was achieved to some extent in long-, but to a marked degree in short-term deposits, accompanied by an extensive withdrawals of medium-term deposits. Information about preferences of households within the group of short-term deposits itself is provided in Table 4. Until 1996, the lion's share (about 90 per cent) consisted of deposits up to 1 year, and deposits with shorter duration did not play a role. During 1997 (particularly in the second half of the year), the share of deposits up to 1 year fell abruptly to 62 per cent at the end of the year, which means that almost 40 per cent of short-term deposits of households were deposits with a ultra short term.

The shift in favour of the ultra short form of deposits yields more importance in consideration of the following: the greatest growth was registered in deposits with a duration of up to 7 days (with a year-on-year growth index of 1960) and deposits with a duration of up to 1 month (growth index 2209); way behind were up to 3 month deposits (index 86). No significant year-on-year changes occurred in other short-term household deposits.

One important fact can be noted in an evaluation of the phenomenon of the sharp growth in short-term deposits of households in 1997: despite significant changes in the relationship between individual deposit terms, in absolute figures the longer-term deposits – i.e. deposits up to 1 year – remained relatively stable. However, the situation fundamentally changed in the

Fig. 3 Motivation structure of financial behaviour of households (1997–Q1 1998)**Table 5 Motivation orientation for deposits of households (in per cent of the total volume of currency held by households)**

	Transaction component	Speculative component	Savings (conscious) component
December 1996	29.4	3.1	67.5
June 1997	29.9	4.6	65.5
December 1997	26.8	11.8	61.4
March 1998	25.5	18.2	56.3

first quarter of 1998; continuing intensive growth of short-term deposits (the share of deposits of up to 7 days to up to 3 months, in March reached 47.1 per cent) took place at the expense of a reduction in volume of deposits up to 1 year, the share of which in short-term deposits of households dropped during the first three months alone by 13 points (to 48.5 per cent).

If we recalculate the motivation components of financial behaviour of households according to the met-

hod used for the whole private sector⁷, we would arrive at results summarized in Table 5. The dynamic shift of interest to quick returns on short-term deposits suppressed savings as well as transaction motives in the financial behaviour of households. The share of the „speculative“ component significantly increased in 1997, and the growth rate accelerated strongly in the first quarter of 1998, when it increased by another 6.4 points, i.e. 2/3 of its growth over the whole of last year.

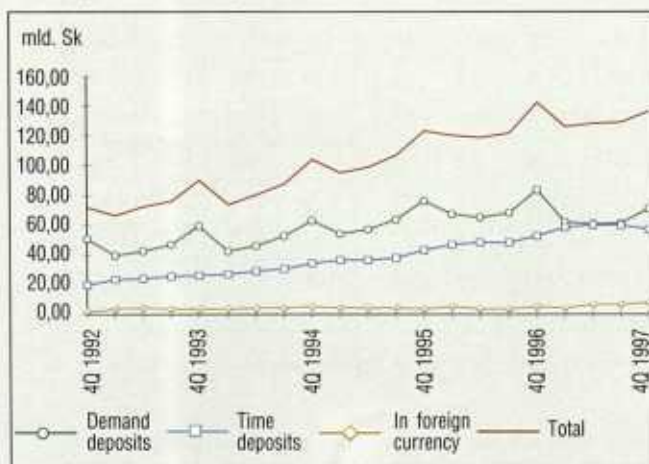
Enterprises deposits

The contribution of enterprises to the creation of M2 money supply is about 1/3 of the volume of deposits and 30 per cent of currency in circulation. The importance of businesses (or the total volume of money held by businesses) for the formation of M2 trends is substantially lower than the financial resources held by households.

The only group of deposits the development of which was dominated by business, was demand deposits, with an approximate 60 per cent share of the business sector, measured at the end of individual years. Here however, a certain overvaluation of this share should be allowed for because of irregular development of business demand deposits, the volume of which grows at the end of the year and then decreases.⁸

Therefore, in an evaluation of the structure of business deposits, midyear data (or data up to the end of June) appear more relevant, because it does not contain the cyclic motion element of demand deposits. For this reason, we are presenting pertinent data in Table 6 in six-month intervals. It is clear also from this overview that both in absolute numbers and relative figures (apart from the second half of 1997), the main component of business deposits was demand deposits. However, the share of term deposits permanently increased. The role of foreign currency deposits, despite their rapid growth, is substantially smaller compared with the household sector.

With growing volumes of time deposits, we again need to know how their term structure develops in the business sector: which is the relative significance of the savings factor and the creation of certain longer reserve funds, and how business reacted to the dynamic growth in interest rates in 1997. Table 7 shows that

Fig. 4 Development of business sector deposits* (in billion SKK)

*Enterprises and insurance companies - total

⁷See Part II of the article in Biatic 9/98, Table 4.

⁸This is due to administrative procedures in the business sector and financial flows: increased accumulation of business revenues at the end of the year causes a significant growth in demand deposits, while payment of taxes at the end of March results in diminishing volume of these deposits at the end of the first quarter of the subsequent year.

Table 6 Structure of business sector deposits (including insurance companies)

	Total deposits		Demand deposits		Time deposits		Foreign currency deposits	
	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%
Q4 1992	72.6	100.0	50.8	70.0	19.9	27.4	1.9	2.6
Q2 1993	72.7	100.0	43.0	59.1	24.5	33.7	5.2	7.1
Q4 1993	90.4	100.0	59.8	66.1	26.2	29.0	4.4	4.9
Q2 1994	80.8	100.0	46.1	57.1	29.8	36.9	4.9	6.1
Q4 1994	104.4	100.0	63.3	60.6	35.0	33.5	6.1	5.9
Q2 1995	99.3	100.0	57.3	57.7	37.1	37.4	4.9	4.9
Q4 1995	124.2	100.0	76.5	61.2	43.4	34.9	4.3	3.9
Q2 1996	119.3	100.0	65.9	55.2	48.8	40.9	4.6	3.9
Q4 1996	142.9	100.0	84.2	58.9	52.8	36.9	5.9	4.2
Q2 1997	129.1	100.0	61.3	47.5	60.2	46.6	7.6	5.9
Q4 1997	137.3	100.0	71.2	51.9	57.6	42.0	8.5	6.2

difference compared with the household sector, is the negligible level of long-term deposits of the business sector.

The effect of rapidly growing interest rates on short-term time deposits in 1997, was less dramatic in the business sphere than in the household sector, because business in previous years more frequently used (very) short deposits (Table 8). Deposits with a duration of 7 days to 3 months have prevailed since 1996, with an absolute dominance of deposits up to 1 month. The share of deposits up to 1 year decreased to 11.02 per cent in March 1998.

Summary

Measuring the volume of money in an economy using cumulative aggregates of money supply (M2, M3, etc.) presupposes identical properties of all structural components of the chosen aggregate. This approach does not allow the interpretation of significant reactions of financial behaviour of economic entities to changes in interest rates on individual components of financial assets accumulated in the given aggregate. In cases of dramatic changes in financial behaviour induced in this way, significant changes may occur within the cumulative aggregate of money supply in the proportions of its individual components, which will greatly alter its properties.

As development in Slovakia since 1997, has shown, behind the seemingly positive trends in the formation

Table 7 Term structure of business time deposits

	Time deposits total		Short-term		Medium-term		Long-term	
	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%	Bn Skk	%
1992	73.1	100.0	36.7	50.2	29.9	40.9	6.5	8.9
1993	82.2	100.0	40.2	48.9	35.4	43.1	6.6	8.8
1994	98.2	100.0	46.6	47.5	44.3	45.1	7.3	7.4
1995	126.1	100.0	55.5	44.0	51.9	41.2	18.7	14.8
1996	148.6	100.0	66.1	44.5	58.7	39.3	23.8	16.0
1997	182.7	100.0	93.6	51.2	57.3	31.4	31.7	17.4
Q1 1998	190.7	100.0	108.6	56.9	49.8	26.1	32.3	16.9

since 1993, short-term time deposits dominate business term deposits⁹, and that in a more distinct way that is the case with household deposit. Another obvious

elements, which will greatly alter its properties.

As development in Slovakia since 1997, has shown, behind the seemingly positive trends in the formation

Table 8 Structure of short-term business deposits 1996–1997

	Up to 7 days		Up to 1 month		Up to 3 month		Up to 6 month		Up to 9 month		Up to 1 year	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
December 1995	3.73	18.30	5.18	25.42	2.57	12.61	3.50	17.17	0.90	4.42	7.07	34.69
June 1996	4.22	14.80	9.96	34.94	4.49	15.75	2.51	8.80	0.80	2.81	6.43	22.55
December 1996	0.70	2.15	15.44	47.49	6.90	21.22	3.17	9.75	0.49	1.51	5.77	17.75
June 1997	6.67	17.18	15.88	40.91	3.10	7.99	6.01	15.48	0.43	1.11	6.40	16.49
December 1997	5.02	12.67	23.59	59.53	4.46	11.25	1.51	3.84	0.21	0.53	4.81	12.14
March 1998	7.85	15.58	20.60	40.89	5.99	11.89	10.18	20.21	0.22	0.44	5.55	11.02

(1) Volume in billions SKK; (2) Share of short-term time deposits of enterprises in per cent

⁹The unique situation at the end of 1992 is primarily associated with various financial operations in the business sphere shortly before the dissolution of the former CSFR, along with unclear

outlook and expectations surrounding the economic development of the independent Slovak Republic from 1993.

of the internal structure of the M2 aggregate, founded on the formal premise that with a growing portion of its less liquid component (quasi-money) the stability attributes improve in the entire money supply in the economy, there is a quite distinct opposite trend towards destabilization and deterioration in its term structure.

The analysis of term and sectoral structure of money supply in the Slovak Republic with emphasis on development in 1997, has shown that, as a result of the sharp growth of interest rates on ultra short-term deposits within the structure of term deposits (as the main component of quasi-money), the portion of ultra short-term deposits, and within them deposits with a duration of less than 1 year, has significantly increased.

Households have had a decisive influence on this development, considering its two-third share of total money supply resources, as well as the truly fundamental shift in its financial behaviour towards massive transfers of deposits with less yield (demand deposits, but also to a growing extent medium-term deposits and deposits with a one-year period of notice) to short-term deposits, since the second half of 1997.

The deterioration in the term structure of deposits entails a deterioration in the quality of resources to finance lending activities of commercial banks. A by-product of this development is the high volume of regularly paid interest, which is an additional source of money supply growth in the economy, and also a factor potentially threatening monetary policy goals of the NBS in the area of regulating money supply.

Hence, the microeconomic implications (changes in the financial behaviour of entities in the real economy, as well as the policy of commercial banks in the management of assets and liabilities that determines the level of interest rates in the market-place) may sig-

nificantly change the internal characteristics of the cumulative money supply aggregate and introduce a significant degree of instability and risk elements into its structure. Cumulative money supply aggregates (created by the „sum-up“ method) are an important standard component of the methodological set of instruments used by every central bank. However, since they are unable to interpret microeconomic associations influencing their formation, it is desirable, along with the above standard measurement of money supply, to also use alternative approaches based on differently constructed monetary aggregates and with a greater emphasis on sectoral characteristics of financial behaviour.

The results of this analysis provide a stimulus to attempt to find alternative measures of money supply for Slovak conditions, which could be the subject of future research in this area.¹⁰ Monetary aggregates constructed with the emphasis on the motivation for holding financial assets could contribute to identifying some of the relevant factors and facts that cannot be interpreted by M2 money supply reported in a standard way.

¹⁰As a lesson in sectoral analysis of a broad money aggregate may serve case studies of Great Britain by R. Thomas. See: THOMAS, R.: Understanding Broad Money. Bank of England. Working Papers 36/1992, No 2.; THOMAS, R.: The Demand for M4: A Sectoral Analysis. Part 1 - Personal Sector. Bank of England. Working Paper Series No 61, June 1997.; THOMAS, R.: The Demand for M4: A Sectoral Analysis. Part 2 - The Corporate Sector. Bank of England. Working Paper Series No 62, June 1997. Another approach worth to follow represent the index method, as e.g. the Divisia indices described in: FISHER, P. - HUDSON, S. - PRADHAN, M.: Divisia Measures of Money. Bank of England. Quarterly Bulletin, May 1995, pp.240-255.

BANKOVÝ MANAŽMENT V INŠTITÚTE BANKOVÉHO VZDELÁVANIA

Dňa 24. septembra 1998 sa konalo v kongresovej sále hotela Bratislava otvorenie dištančného štúdia Bankový manažment za účasti predstaviteľov vedenia Národnej banky Slovenska, zahraničných hostí a odborných spolupracovníkov Inštitútu bankového vzdelávania.

Štvorsemestrálne dištančné štúdium je určené na prípravu bankového manažmentu strednej úrovne, resp. odborným pracovníkom, ktorí sa pripravujú na výkon riadiacej funkcie uvedenej úrovne. Zúčastní sa na ňom 122 poslucháčov – pracovníkov bankového sektora SR vrátane Národnej banky Slovenska. Bankový manažment je prvým kurzom, ktorý IBV realizuje formou dištančného štúdia. Pri zavedení tejto formy vzdelávania a príprave pilotného behu kurzu IBV spolupracoval s konzorciom zahraničných partnerských inštitútov z Portugalska, Francúzska a Rakúska za finančnej podpory z programu EÚ PHARE.

Získané skúsenosti, ako aj spätné informácie účastníkov kurzu, autorov učebníc, konzultantov a ďalších, ktorí sa podieľali na príprave a realizácii kurzu, sa zohľadnili v niektorých úpravách kurzu v ďalšom behu. Cieľom týchto úprav bolo predovšetkým skvalitnenie a zefektívnenie kurzu, aby sa prispôbil potrebám slovenského bankového sektora i účastníkov.

Cieľom kurzu je poskytnúť účastníkom prehľadný a systematicky usporiadaný súbor poznatkov orientovaných na bankovú teóriu a prax v rozsahu a štruktúre, ktorá zodpovedá potrebám bankových manažérov strednej úrovne.

Po absolvovaní štúdia by účastníci mali: ovládať bankové aktivity a operácie súvisiace so zabezpečením služieb klientom, poznať činnosti a vnútorné mechanizmy banky ako podnikateľského subjektu, chápať vzájomné súvislosti, prepojenie jednotlivých oblastí bankových aktivít a vedieť ich začleniť do riadenia a fungovania banky ako celku, vedieť začleniť aktivity banky do súčasného rámca slovenskej ekonomiky a legislatívy, vedieť uplatniť získané vedomosti, schopnosti a zručnosti z manažmentu v praxi.

Na fotografii zľava: PhDr. Soňa Kohútová, zástupca PMU Phare, NBS, Mgr. Eudmila Lipovská, IBV, Ing. Štefan Králik, vrchný riaditeľ prezidiálneho úseku, NBS, Ing. Dušan Garay, CSc., riaditeľ IBV, António Torres, riaditeľ Instituto de Formacao Bancária (IFB), Portugalsko, Ana Terras, koordinátorka pre zahraničnú spoluprácu, IFB, Portugalsko (prvá sprava).

Účastníkom kurzu sa prihovril vrchný riaditeľ prezidiálneho úseku Národnej banky Slovenska Ing. Štefan Králik (na obr. vľavo). Osobitne poďakoval predstaviteľom zahraničných partnerských inštitútov za spoluprácu a pomoc pri príprave a realizácii dištančného štúdia a zdôraznil požiadavku a nevyhnutnosť ďalšej prípravy bankových pracovníkov. Pozornosť upriamil na rastúcu kvalitatívnu i kvantitatívnu úroveň kurzov IBV. Pripomenul tiež, že Národná banka Slovenska sa od počiatku usilovala o to, aby umožnila na vysokej odbornej úrovni ďalší profesný rast nielen svojim zamestnancom, ale i pracovníkom celého slovenského bankového sektora.

